

VredesMagazine

— Jaargang 3 nummer 3 — 3e kwartaal 2010 — Prijs euro 2,50 —

- **Bloedbad Gaza**
- **Conflictstof in Soedan**

Onderzoeks dossier:

- **Defensie verkenningen**

GroenLinks en D66 willen een politiemissie naar Afghanistan sturen met als opdracht de politie en het rechtssysteem aldaar te helpen opbouwen. De goed bedoelde argumenten hiervoor zijn: We zijn daar een missie begonnen en moeten die ook afmaken; je kunt de Afghanen nu niet in de steek laten.

Tegenargumenten:

1. Deze missie is van het begin af aan illegaal, d.w.z. gestart zonder toestemming van de VN; of je moet het recht op zelfverdediging wel heel erg willen oprekken.
2. Er zijn wel 100 plaatsen op de wereld aan te wijzen waar de bevolking onze hulp nodig heeft. Waarom kunnen we de Afghanen niet in de steek laten en die 99 andere bevolkingsgroepen, die niet onder het machtseconomisch vergrootglas van de VS liggen, wel?
3. Nederland heeft zijn toegezegde plichten meer dan vervuld, en heeft zelfs zijn belofte aan het parlement gebroken door de missie in 2008 te verlengen.
4. Het is de verantwoordelijkheid van de leiding van de NAVO een opvolger te vinden voor de rol die Nederland heeft vervuld. Dat de NAVO daar niet in slaagt, betekent niet dat Nederland die verantwoordelijkheid dan maar moet overnemen; dat zou een verkeerd signaal zijn met betrekking tot de falende leiding van de NAVO en het gebrek aan solidariteit en verantwoordelijkheidsgevoel van de NAVO-partners.
5. Een politiemissie zal begeleid moeten worden door een veelvoud aan soldaten om de politiemissie te beschermen. Men houdt er nauwelijks rekening mee

dat de militaire dynamiek er wederom toe kan leiden dat de goed bedoelde plannen worden ingehaald door het geweld dat een buitenlandse militaire troepenmacht kan oproepen.

6. Stel dat er in China een terroristische aanslag wordt gepleegd en de terroristen verschuilen zich in Nederland. China besluit met een aantal Zuidoost-Aziatische bondgenoten Nederland binnen te vallen met een troepenmacht, zonder toestemming van de VN, om de terroristen te grijpen. Ze kunnen de terroristen niet vinden en vallen ook België binnen, omdat ze daar zouden zitten. Vervolgens gaan ze oorlog voeren binnen Nederland om Wilders en zijn aanhangers te verdrijven, omdat het merendeel van de Nederlandse bevolking tegen Wilders c.s. is. In China laten ze een selectie Nederlanders op de televisie zien die enthousiast is over de steun die de Chinezen bieden. Daar geloven ze dat China heilzame steun verleent aan de Nederlandse bevolking; die kun je niet aan hun noodlot met

Wilderianen over laten. Kunnen we ons voorstellen dat de meeste Nederlanders niet van de Chinese interventie gediend zijn?

7. Men zegt wel, dat je de Afghanen niet in de steek kunt laten, maar is dat wel de echte reden om weer een missie te sturen? Welke rol spelen andere redenen die geen reden voor een missie mogen heten?
  - a. Nederland hoopt bij de G-20 te mogen blijven aanschuiven (macht).
  - b. Nederland wil geen gezichtsverlies lijden en wil belangrijk lijken (status).
  - c. Balkenende wil zijn fotomoment met Barack Obama niet missen en Verhagen kan niet meer zonder de begroetingskus van Hillary Clinton, die hem overigens werd onthouden nadat duidelijk was geworden dat Nederland de missie in Afghanistan niet zou verlengen (persoonlijke motieven).

Niet weer zo'n heilloos en onvoorspelbaar avontuur, niet nog meer doden!

John Zant

VREDESMAGAZINE 3e KWARTAAL 2010 Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken: Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesbeeraad (HVB), Vereniging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskolлекief VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland. In VredesMagazine zijn de tijdschriften Kernwapens Weg!, VD AMOK en de dikke nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders opgegaan. De dunne nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders blijven vier maal per jaar verschijnen. **REDACTIE:** Jan Bervoets, Hans Feddema, Benno Houweling, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Jan Schaake, Guido Schokker, Barbara Smedema, Egbert Wever **AAN DIT NUMMER WERKTEN NAAST DE AUTEURS MEE:** David-Jan Donner, Chris Geerse, Wendela de Vries. De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk. De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf/illustrator. **FOTOREDACTIE:** Hans Bouton, Anne Vaillant **MEDEWERKENDE FOTOGRAFEN EN ILLUSTRATOREN:** Bart Beks, Jan Bervoets, Joop Blom, Piet Halma, Nico Jankowski, Len Munnik, Boyd Noorda, Peleia, Ezequiel Scagnetti, Guido Schokker, Bram van Waardenburg, Yayasan K.U.K.B. **VORMGEVING:** Jimmy Slothouwer **DRUKKER:** Drukkerij Mezclado, Tilburg. **ABONNEMENTEN:** Interesse of aanmelding voor een abonnement op Vredesmagazine kan kenbaar gemaakt worden bij de redactie van VredesMagazine of bij een deelnemende organisatie. Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmagazine.nl of 015 7850137. **GIFTEN:** Bedragen die abonnees overmaken boven het verschuldigde abonnementsgeld worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties. **CONTACT VREDESMEDIA:** Vlamingsstraat 82, 2611 LA Delft, 015 7850137, info@vredesmedia.nl, www.vredesmedia.nl. **REDACTIEADRES:** Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht, tel. 030 8901341, e-post info@vredesmagazine.nl. Artikelen naar redactie@vredesmagazine.nl. **KOPIJSLUITING VOLGEND NUMMER:** 18 augustus **VERSCHEIJNINGSDATUM VOLGEND NUMMER:** 15 september. ISSN 1876-0724

POLITIEMISSIE NAAR AFGHANISTAN, GEEN GOED IDEE 2
 Opiniërend artikel over de voorstellen om nu de Nederlandse politie naar Afghanistan te sturen
John Zant

CONFLICTSTOF IN SOEDAN 4
 Een symposium van IKV Pax Christi, Kerk en Vrede en de Raad van Kerken bezon zich op de mogelijkheid van een rechtvaardige vrede in dit land
Jan Schaake

KIEZEN VOOR EEN POLITIEK VOOR DE VREDE 6
 Een vergelijkend onderzoek van de WILPF over vredesgerelateerde thema's in de verkiezingsprogramma's van de politiek partijen
Han Deggeller, Anjo Kerkhofs, Janne Poort-van Eeden

BLOEDBAD GAZA 8
 Bespreking van het boek van de Amerikaanse schrijver Norman Finkelstein over de Gaza-oorlog
Jip van Dort

NEEMT 65 JAAR NA DE BEVRIJDING ZICHT OP VREDE TOE? 10
 Het bewustzijn over de eigen weggemoffelde schaduwen neemt toe
Hans Feddema

MOSKOU, EEN EUROPESE VEILIGHEIDS-ORGANISATIE EN DE ROL VAN DE NAVO 12
 Rusland doet een nieuwe zet in het internationale schaakspel om de controle over de belangrijkste energieleveranciers van de wereld
Bas van der Plas

DE MYTHE VAN HET VREEDZAAM GEBRUIK VAN KERNSPLIJTSTOFFEN 14
 Uit de toespraak van Stichting Laka tijdens de Ontwapeningsactie in Volkel
Henk van der Keur

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN WERELDBURGERS 15
 Vooruitblik op de bijeenkomst van het HVB ter gelegenheid van de internationale dag voor de vrede
Anke Polak

FOTOPAGINA'S GUIDO SCHOKKER 18
 Paasmars in Volkel - Europese actiedag tegen kernwapens

DOSSIER: DEFENSIE VERKENNINGEN 21
Kees Kalkman, Karel Koster, Jan Schaake, John Zant

EN VERDER:

GEWELDLOOSHEID VOOR BEGINNERS 11

COLUMN 14
Hans Feddema

COLUMN 16
Harry Zevenbergen

SPRINGSTOF EXTRA OVER DE BIJENKOMST VAN ENAAT 17
Wendela de Vries

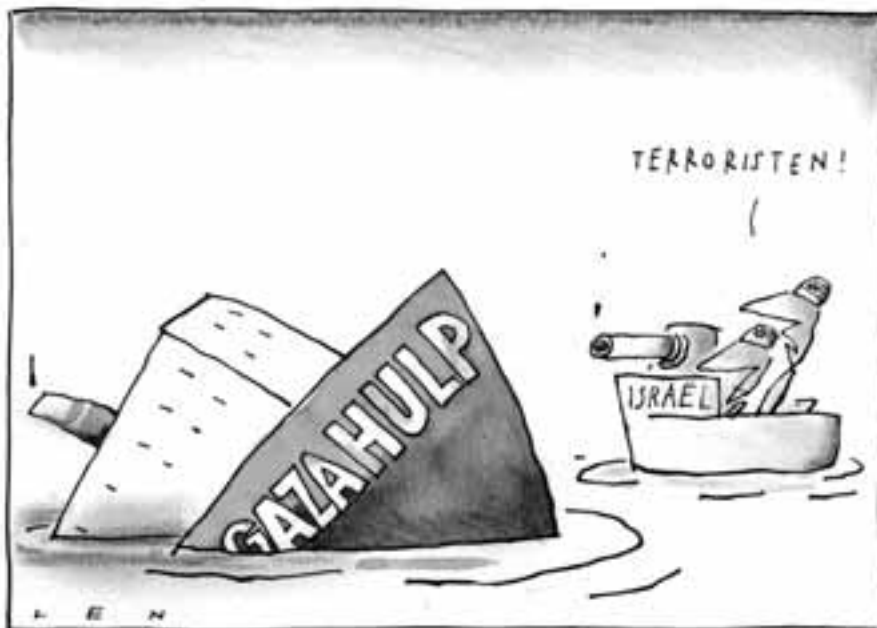
OVERZICHT VAN BIJ VREDESMAGAZINE AANGESLOTEN ORGANISATIES 20

KORTE BERICHTEN 33
Chris Geerse

VERKLARING VAN DE WRI OVER DE AANVAL OP DE FREE GAZA FLOTILLA 35

GEDICHT VAN TATAMKHULU AFRIKA 36

FOTO VOORPAGINA:
 Soedan, 15 april 2010
 Foto Ezequiel Scagnetti

Len Munnik, Dagblad Trouw

Conflictstof in Soedan

De traditie van de 'rechtvaardige oorlog' kennen we, maar wat is eigenlijk een 'rechtvaardige vrede'? Omdat de kerken mede verantwoordelijk zijn geweest voor de formulering van de criteria van een rechtvaardige oorlog, bracht de Wereldraad van Kerken anderhalf jaar geleden een eerste aanzet voor een verklaring over rechtvaardige vrede uit.

Samen met het IIMO van de Universiteit Utrecht organiseerden IKV Pax Christi, Kerk en Vrede en de Raad van Kerken op 1 april jl. een symposium over de toepassing van dat concept 'rechtvaardige vrede' op Soedan. Het grootste land van Afrika dat al sinds zijn onafhankelijkheid in 1956 verwickeld is in een burgeroorlog. Sinds 2005 is sprake van een vredesakkoord tussen Noord en Zuid, maar een politieke oplossing van het conflict is nog niet echt in zicht. Wat is nu een 'rechtvaardige vrede' in dit uitzichtloze conflict? Dat begint dan met een gedegen schets van de achtergronden en eindigt met niet al te simpele oplossingen.

POLITIEKE GESCHIEDENIS

Edwin Ruigrok schetste de politieke achtergrond. Als Ottomaanse onderkoning veroverde Mohammed Ali Pasja in de loop van de 19de eeuw vanuit Egypte min of meer het huidige Soedan om de gehele loop van de Nijl, de levensader van Egypte, te beheersen. Het noorden (tot aan het Nubisch gebergte) was vanaf de vroege middeleeuwen al geïslamiseerd; het zuiden niet. Vanuit Egypte gezien vormde dit zuiden van Soedan een achterafprovincie, een wingewest. Aan het einde van de 19de eeuw namen de Britten het gezag over Egypte en Soedan over. In 1956 werd Soedan (meer een continent in zichzelf van 100 verschillende volkeren en 60 verschillende talen, dan één land met iets van een nationale identiteit) onafhankelijk en direct brak de eerste burgeroorlog uit tussen Noord- en Zuid-Soedan. Deze eerste burgeroorlog duurde tot 1972 en er vielen 1 miljoen doden. Na de vondst van olie in zuid-Soedan brak in 1983 de tweede burgeroorlog uit waarin twee miljoen doden

vielen en die met de comprehensive peace agreement (CPA – alomvattende vredesovereenkomst) van 2005 formeel ten einde kwam. Deze CPA is volgens Ruigrok echter toch niet zo alomvattend, heeft niet tot vrede geleid en is eigenlijk ook geen overeenkomst. Ze staat dan ook onder grote druk, juist nu, aan de vooravond van de verkiezingen die in de CPA voorzien waren. Al met al zijn er ten gevolge van de burgeroorlogen 6 miljoen Soedanese vluchtelingen. Hoe het ook verder gaat, Zuid-Soedan zal zich vreedzaam of gewelddadig af willen scheiden van het Noorden. 'We hebben het met ze gehad,' is een breed gedeeld gevoel. Egypte ziet dat echter helemaal niet zitten, nog steeds vanwege de controle over de Nijl.

ECONOMISCHE GESCHIEDENIS

Egbert Wesseling vervolgde met een schets van de economische achtergrond. De ellende van Soedan begon in de 19de eeuw met muziek en biljart. Onder de toen opkomende bourgeoisie was de norm dat de dames thuis piano speelden en de heren zich vermaakten met biljart. Voor de pianotoetsen en de biljartballen steeg daarom in de 19de eeuw de vraag

naar ivoor dramatisch. En voor dat ivoor bleek Zuid-Soedan een ware goudmijn. Omdat de plaatselijke bevolking helemaal niets met ivoor had, bleven de dode olifanten eeuwenlang gewoon liggen en lag het ivoor er feitelijk voor het oprapen. Het enige was dat het ivoor verzameld en naar havenplaatsen aan de Nijl gebracht moest worden. Daarvoor werd een beroep gedaan op de plaatselijke bevolking, maar die was eigenlijk niet geïnteresseerd in enig product dat de Westerse handelaars in ruil hadden te bieden. Er was geen interesse in wapens, niet in kleding, enkel kralen deden het even goed, maar dat liep ook af. Het enige waarin men was geïnteresseerd was vee en, zoals wel vaker in nomadische culturen, roofde men vee van andere stammen als men wat extra nodig had. Hier werd door de (Noord-Soedanese) Arabische tussenhandel aardig op ingespeeld: men sloot een bondgenootschap met de ene stam, roofde gezamenlijk het vee van de andere stam en de eerstgenoemde stam leverde een afgesproken hoeveelheid ivoor. De stamoorlogjes om vee die eeuwenlang op kleine, hanteerbare schaal plaatsvonden in Zuid-Soedan escaleerden al doende tot een continue roofcampagne waarbij men

MAHMOED TAHA

zijn vee, soms zijn leven en in ieder geval zijn bestaansmiddelen niet zeker was. De samenleving werd volstrekt ontwricht en er ontstonden grote spanningen tussen de verschillende stamverbanden. Daar kwam later ook nog slavenroof bij. Dit door de Westerse vraag naar ivoor gevoede optreden van Noord-Soedanese Arabische handelaren in Zuid-Soedan ging gepaard aan een zich versterkend gevoel van superioriteit van tot de islam en de Arabische cultuur behorende Noord-Soedanezen over de toch al in een winge-west levende en (ten onrechte) animistisch genoemde, zwarte Afrikanen in Zuid-Soedan. 140 jaar na de introductie van de letterlijke roofoconomie om ivoor, werd in Zuid-Soedan olie gevonden

en herhaalde zich hetzelfde patroon: het Noorden dat zich, gedreven door de internationale olievraag, al op voorhand eigenaar waande van de olie in het Zuiden. Het begin van de oliewinning eind jaren zeventig, begin jaren tachtig, leidde tot het uitbreken van de tweede burgeroorlog tussen Noord- en Zuid-Soedan in 1983. De Westerse oliemaatschappij Chevron trok zich toen schielijk en met een recordverlies van bijna 1 miljard dollar terug uit Soedan en sindsdien is de Soedanese oliewinning voor 80% in handen van Chinese en Maleisische oliemaatschappijen. Olie vormt de motor voor de oorlog, maar schept volgens Wesseling paradoxaal genoeg ook de mogelijkheid voor vrede. Het Zuiden heeft immers de olie, het Noorden de toegang tot de internationale markten. Olie is niets waard zonder die toegang tot de markt en die toegang niets zonder olie. Ook na een afscheiding zullen Noord- en Zuid-Soedan dus economisch moeten samenwerken en, hoe cynisch ook, de (militaire) machtselites in Noord en Zuid zijn daar ook wel toe bereid.

DE FACTOR RELIGIE

Hoewel de oorlog in Soedan bol staat van historische ressentimenten en (olie)economische motieven, wordt het in onze media vaak geduid als een conflict tussen het islamitische Noorden en het (deels) christelijke Zuiden. De vraag waarom 'wij' het zo graag in die termen willen gieten en daarmee de werkelijke oorzaken en ook onze medeverantwoordelijkheid bij de politieke en economische achtergronden van het conflict willen verhullen, zou eigenlijk in het derde blokje behandeld worden, maar kwam niet echt uit de verf. Zodra er bij dit soort situaties over verantwoordelijkheid wordt gesproken, dan gaat het niet over onze betrokkenheid bij de oorzaken van het conflict, maar over de rol die we willen spelen bij de oplossing en die dan al snel militair wordt ingevuld onder het aanroepen van de responsibility to protect. Toch valt er meer te zeggen over de rol die religie ter plekke speelt. Zo werd de in 1985, aan het begin van de tweede burgeroorlog, wegens afvalligheid en om politieke motieven geëxecuteerde moslimleider Mahmoed Taha genoemd: de Soedanese Gandhi. De liberale islam die hij voorstond, moest het afleggen tegen een radicalere die in de ogen van de machthebbers het samenbindende element moest vormen in (het Noorden van) de nieuwe

staat, waarop nog altijd een beroep wordt gedaan door het regime van Omar al-Bashir om zich te verzetten tegen de Westerse bemoeienissen met zijn land: als het Westen vooral bang is voor het islamitisch fundamentalisme, dan speel je juist die kaart uit. Ook de stormachtige groei van het christendom in Zuid-Soedan (nergens groeit het christendom zo hard als juist daar) heeft een politieke reden. Ook hier kan een gemeenschappelijke religie de verschillende etnische scheidslijnen in het Zuiden overbruggen. Waar het

De oorlog in Soedan wordt in onze media vaak geduid als een conflict tussen het islamitische Noorden en het christelijke Zuiden.

islamitische Noorden altijd neerkeek op de in hun ogen primitieve godsdienst in het Zuiden, kan het christendom natuurlijk wel wedijveren met de islam als het om status en ontwikkeling gaat. Bovendien is deze kaart ook weer uit te spelen om als Zuidelijke provincies juist de steun van het Westen te verkrijgen. De kerken in Zuid-Soedan speelden de afgelopen jaren een belangrijke rol als vredesfactor binnen Zuid-Soedan zelf en in het vredesproces met het Noorden, maar gevreesd mag worden dat, zeker in een onafhankelijk en niet langer door het Noorden bedreigd Zuid-Soedan, het feit dat kerkelijke scheidslijnen (tussen koptisch, katholiek, anglicaans, presbyteriaans, etc.) samenvallen met etnische, de religie juist een verscherpende en geen samenbindende factor gaat spelen bij de noodzakelijke verzoeningsprocessen tussen de verschillende Zuid-Soedanese stamverbanden onderling.

En zo valt de bal over het invullen van een rechtvaardige vrede ook weer terug te spelen naar de rol die de kerken zelf in een dergelijk conflict spelen.

Jan Schaake

Kiezen voor een Politiek

WILPF Nederland en Vrouwen voor Vrede schreven in 2007 en 2009 brochures met aanbevelingen voor de kiezer naar aanleiding van de verkiezingsprogramma's van Nederlandse politieke partijen voor de nationale en Europese parlementaire verkiezingen. Door tijdgebrek dit jaar geen brochure, maar wel een vergelijkend onderzoek over vredesgerelateerde thema's uit de verkiezingsprogramma's van politieke partijen. Dit artikel gaat over de thema's: buitenlands veiligheidsbeleid; conflictpreventie, vredesmissies en OVSE; wapens en wapenhandel; ontwikkelingssamenwerking; economische globalisering en vluchtelingen. De matrix is te downloaden op www.wilpf.nl en www.vrouwenvoorvrede.nl.

CONCLUSIES

Op ontwikkelingssamenwerking willen alleen CDA, VVD en PVV bezuinigen. Over NAVO, de aanschaf van de JSF en wapenhandel lopen de meningen uiteen. De linkse partijen formuleren meer standpunten over conflictpreventie en vredesmissies, maar "Vrouwen, vrede en veiligheid" krijgt geen aandacht. Alleen het CDA vindt dat Nederland andere landen moet aanspreken om de Veiligheidsraad-resolutie 1325 uit te voeren.

Aan de oproep van EIRENE Nederland, NEAG en PBI aan de politieke partijen om zich in te zetten voor het versterken van de burgers op het gebied van crisispreventie, vredesopbouw en bescherming van mensenrechten, hebben GL en de SP gehoor gegeven.

PARTIJSTANDPUNTEN VERGELEKEN

*Buitenlandse Veiligheid:
over VN, EU en NAVO*

GL streeft ernaar dat de NAVO op termijn wordt afgeschaft, waarbij de functies van de NAVO worden overgenomen door de VN en deels door regionale samenwerkingsverbanden zoals de EU. De **SP** vindt dat we de NAVO moeten omvormen en inbedden in een nieuwe mondiale veiligheidsorde. Daarin hoort de VN de leiding te nemen.

D66 zegt dat de NAVO zich, behalve op de veiligheid van haar lidstaten, vooral moet richten op stabilisatieoperaties, op verzoek van de VN.

De **PvdA** wil dat we samen met gelijkgezinde landen in Europa, de NAVO en de VN strijden voor een rechtvaardige wereld en werken aan eerlijke ontwikkeling en veiligheid voor alle wereldburgers.

Ondanks het feit dat de verkiezingen voor de Tweede Kamer al achter de rug zijn bij het drukken van deze editie, is de redactie van mening dat het toch interessant is om onderstaand onderzoek te publiceren. Het is aan u, lezer, om valse beloftes te registreren in de toekomst.

(Redactie VM)

CDA, VVD, CU en SGP zien de NAVO als de belangrijkste organisatie voor het Nederlandse buitenlands veiligheidsbeleid.

CDA, SGP, D66, PvdA en VVD spreken van afstemming en samenwerking tussen EU en NAVO. De **SGP** pleit voor een arbeidsverdeling waarbij de NAVO gecompliceerde, langdurige geweldszware operaties uitvoert en de EU kleinschalige, kortdurende vredesbewarende missies tot stand brengt.

De **CU** vindt dat de NAVO op verzoek van de VN ook buiten het oorspronkelijke taakgebied operaties kan uitvoeren en er mag volgens hen geen zelfstandig Europees veiligheidsbeleid zijn.

De **PVV** kiest voor binnenlandse veiligheid en wil daarom ook de kreet "handhaving internationale rechtsorde" uit de Grondwet schrappen.

Volgens de **PvdD** kiest Nederland voor een meer autonome positie binnen de NAVO.

Conflictpreventie, vredesmissies en de OVSE

De **PvdD** spreekt zich uit voor ontwikkelingssamenwerking om conflicten te voorkomen en op te lossen en heeft geen vertrouwen in militaire missies op dit gebied.

De **SP** noteert dat mensen over heel de wereld elkaar steeds meer opzoeken en

samenwerken om conflicten te bestrijden en oorlogen te voorkomen, door effectieve ontwikkelingssamenwerking, internationale afspraken en diplomatie. De gedachte dat militair ingrijpen problemen kan oplossen, is meestal een grote vergissing, hiermee is geen mensenleven gered, maar kost het mensenlevens. De Raad van Europa, de OVSE en de VN horen een belangrijker taak te krijgen in het voorkomen en vreedzaam oplossen van conflicten. Nederland investeert in crisispreventie, vredesopbouw en bescherming van mensenrechten. Daartoe verleent ons land steun aan lokale en internationale niet-gouvernementele organisaties die zich richten op waarneming, bescherming van mensenrechten en stille diplomatie.

Ook de **CU** benadrukt het lidmaatschap van andere organisaties naast NAVO en de EU. Nederland moet het lidmaatschap de OVSE en de Raad van Europa aanwenden voor het aan de kaak te stellen van ernstige en aanhoudende schendingen van mensenrechten.

GL spreekt zich uit voor steun aan organisaties die zich inzetten voor crisispreventie en vredesopbouw. Binnen de EU pleit **GL** voor versterking van het programma voor de uitzending van getrainde burgers ter ondersteuning van vredes- en verzoeningsprocessen.

De **PvdA** zegt dat de VN een sterke vre-

voor de Vrede

Foto's: Joop Blom

COHEN VOERT CAMPAGNE
BIJ 'NEDERLAND BEKENT KLEUR',
AMSTERDAM, 30 MEI

deshandhaver moet zijn en dat Nederland een meer vooraanstaande rol moet spelen bij VN-operaties.

Het CDA vindt dat Nederland moet deelnemen aan internationale missies en crisisbeheersingsoperaties wereldwijd. Ook vraagt zij als enige om blijvende aandacht voor uitvoering van VN-Veilighedsraadresolutie 1325 inzake de positie van meisjes en vrouwen en het tegengaan van geweld in (post)conflictsituaties en vindt dat Nederland andere landen erop aan moet spreken om deze resolutie uit te voeren.

De PVV wil dat Nederland in beperkte mate meedoet met vredesmissies en wil de defensie capaciteit meer inzetten voor binnenlandse veiligheid.

De VVD heeft een voorkeur voor operaties onder leiding van de NAVO en mogelijk met een VN mandaat.

Volgens D66 moet de krijgsmacht zich meer concentreren op stabilisatie- en normalisatiemissies. De SGP ziet een rol voor de EU bij crisisbeheersingsoperaties.

Wapens en wapenhandel

D66, PvdD, PVV en SP zijn tegen de aanschaf van de JSF. Het CDA, de CU (onder

voorwaarden) en SGP zijn daar voor. De PvdA wil pas beslissen als verlenging van de levensduur van de F16 niet langer mogelijk is.

De SGP en VVD willen defensiebudget verhogen.

De PVV wil budget voor defensie overhevelen naar de politie.

De PvdA en SP vinden dat de overheid een kritische houding moet aannemen t.a.v. pensioenfondsen en banken die investeren in bedrijven die kernwapens, landmijnen en clusterbommen produceren en t.a.v. bedrijven die wapens leveren aan omstreden regimes.

D66, GL, PvdA, PvdD en SP zijn voor strikte naleving van de wapenexportcode van de EU.

D66, GL, PvdA en SP zijn voor het verwijderen van kernwapens van ons grondgebied. GL, PvdA en SP pleiten voor het beëindigen van de kernwapentaak van de NAVO. Het CDA wil een dialoog over kernwapens tussen de VS en Rusland en de CU ziet hier vooral een rol voor de NAVO.

Ontwikkelingssamenwerking

CU, D66, GL, PvdA, SGP en SP houden 0,8 % van het BNP voor ontwikkelingsamenwerking.

De PvdD stelt voor om naast 0,7% ontwikkelingsamenwerking 0,25% van het BNP te besteden aan een klimaatfonds voor klimaatmaatregelen in ontwikkelingslanden.

Het CDA wil de internationaal afgesproken norm van 0,7% terug brengen. (Nu de OECD-DAC-groep dit afwijst wil het CDA 0,1% besteden aan militaire missies in ontwikkelingslanden.)

De VVD wil de bijdrage halveren en de PVV wil geen bijdrage leveren vanuit de overheid.

Economische globalisering

GL en SP pleiten voor internationale heffingen op financiële transacties.

CU en SP pleiten voor regulering van hedgefondsen.

GL, PvdA en SP pleiten voor internationale afspraken waardoor het niet langer mogelijk is dat multinationale ondernemingen winsten onbelast uit ontwikkelingslanden wegsluizen.

CU en PvdA willen positieve prikkels

en sancties inzetten zodat multinationals in het buitenland regelgeving op het gebied van mvo (maatschappelijk verantwoord ondernemen) niet ontduiken.

SP zegt dat de ontwikkelingslanden de ruimte moeten krijgen delen van hun markt te beschermen.

Voor CDA ligt het primaat voor mvo bij de ondernemingen zelf, en is voor een verantwoorde verdere liberalisering van de wereldhandel, omdat protectionisme de positie van ontwikkelingslanden zou belemmeren.

'NEDERLAND BEKENT KLEUR',
AMSTERDAM, 30 MEI

D66, GL, PvdD en de SGP hechten belang aan mvo, maar benoemen het alleen nationaal.

Vluchtelingen

CDA, CU, PvdD, SGP, SP, VVD vinden dat vluchtelingen vooral in de regio dienen te worden opgevangen. Naast deze partijen zijn ook GL, D66 en de PvdA voorstander van een streng vluchtelingenbeleid, binnen een Europees beleid, waarbij een vluchteling overal gelijk behandeld wordt. De CU wil dat Nederland zich verplicht tegenover de UNHCR om substantieel meer vluchtelingen dan nu het geval is op te nemen, die uit een gevaarlijke en uitzichtloze situatie dringend herhuisvesting nodig hebben.

De PvdA, PvdD, SGP en SP vinden dat uitgeprocedeerde asielzoekers met kinderen niet op straat mogen worden gezet. GL aanvaardt geen vreemdelingendetentie van minderjarigen. D66 wil geen kinderen in de cel. De PVV heeft het in haar verkiezingsprogramma niet over vluchtelingen.

Han Deggeller en Anjo Kerkhofs
(WILPF)

Janne Poort-van Eeden
(Vrouwen voor Vrede)

In 'This Time We Went Too Far' – Truth and Consequences of the Gaza Invasion laat de Amerikaanse schrijver Norman Finkelstein geen spaan heel van de officiële Israëliëse versie van de meest recente oorlog in Palestina. Op overtuigende wijze toont Finkelstein aan dat in de Gaza-oorlog andere motieven een rol speelden dan de door Israël geclaimde 'zelfverdediging', maar ook dat überhaupt niet gesproken kan worden van een oorlog. Het was een massacre, een bloedbad, betoogt Finkelstein.

Foto: freegaza.org

HET OVERVALLEN SCHIP VAN DE GAZA FLOTILLA MET HULPGOEDEREN

Bloedbad Gaza

Op 27 december 2008 ontketende het militair superieure Israël een korte, maar hevige campagne tegen Gaza. Amnesty International typeerde de Israëliëse aanval als “22 dagen van dood en vernietiging.” Een onderzoekscommissie van de Verenigde Naties concludeerde dat het Israëliëse optreden “een opzettelijke disproportionele aanval, gericht op het bestraffen, vernederen en terroriseren van burgers” was. Na drie weken waren ruim 1.400 Palestijnen dood, merendeels burgers, en dertien Israëliërs, waaronder drie burgers. Alleen al deze gegevens, concludeert Finkelstein, maken duidelijk dat hier geen sprake was van een oorlog, maar van een massacre.

MENSELIJKE SCHILDEN

Tijdens de invasie van Gaza wimpelde Israël alle kritiek op de operatie af met het argument dat het land genoodzaakt was om zichzelf te verdedigen. De actie was nodig om de raketaanvallen van Hamas, die soms een dodelijk slachtoffer maakten in het zuiden van Israël, tegen te gaan. Dat tijdens de aanval zoveel burgerslachtoffers vielen was de schuld van Hamas. De islamitische partij koos er immers voor om Palestijnen in te zetten als menselijk schild.

Maar er klopt helemaal niks van deze “zorgvuldig georkestreerde propaganda blitz,” aldus Finkelstein. Er kan namelijk

geen sprake van zelfverdediging zijn, omdat het Israël was dat in november 2008 het staakt-het-vuren met Hamas brak, waardoor de raketaanvallen werden hervat. En ondanks herhaalde pogingen van Hamas was Israël vervolgens niet geïnteresseerd in verlenging van het bestand.

Ook de mensenrechtensituatie in Gaza laat ernstige twijfels bestaan over het zelfverdedigingsargument. Finkelstein somt op hoe Israël het dagelijks leven van de Palestijnen in de bezette gebieden onmogelijk maakt. Hij wijst op de duizenden Palestijnse politieke gevangenen in Israël, de honderden checkpoints, de vele illegale nederzettingen, de grondstoffenroof (vooral water) en de bouw van de illegale muur op de Westoever.

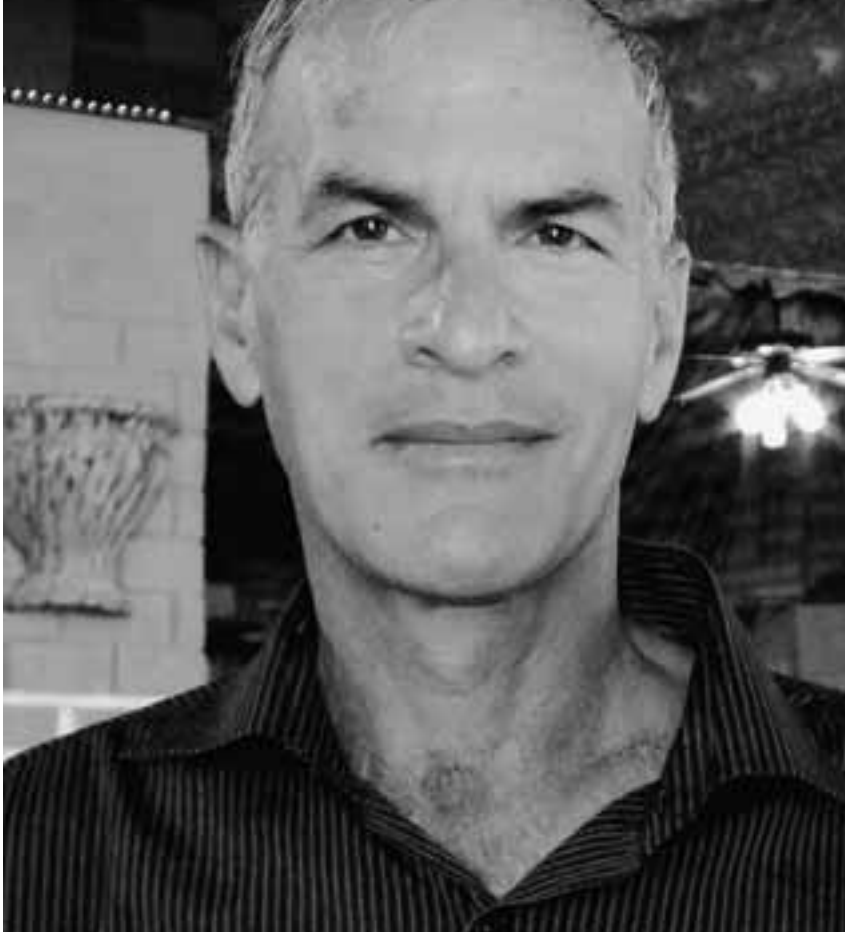
Daarbovenop heeft Israël sinds 2007 een volledige blokkade van Gaza ingesteld (sinds Hamas er alleen aan de macht is). Verder wijst Finkelstein er op dat in het jaar voor de Gaza-oorlog uitbrak Israël 455 Palestijnen doodde, terwijl 31 Israëliërs werden gedood door raketten uit Gaza. Zelfverdediging? Op basis van bovenstaande feiten trekt Finkelstein een geheel andere, en verhelderende, conclusie: “Afgaande op de mensenrechtensituatie (...) lijkt het dat de Palestijnen een veel sterkere zaak hadden dan Israël om voor zelfverdediging naar de wapens te grijpen.”

Israël wijst verder op Hamas' gebruik van menselijke schilden als verklaring

voor het grote aantal slachtoffers en de vele burgers daaronder. Israël zou al het mogelijke gedaan hebben om onnodige slachtoffers te voorkomen. Maar een blik op het extreem hoge dodental en de enorme disproportionaliteit – één dode Israëlië per ruim honderd Palestijnen – laat zien dat hier weinig van klopt. Finkelstein: “Het gat tussen Israëls claim dat het al het mogelijke deed om *collateral damage* te voorkomen en de honderden lichamen van vrouwen en kinderen die onder het puin vandaan kwamen is te groot om te overbruggen”.

Bovendien stelt Finkelstein nuchter vast dat onderzoek van Amnesty International en de Verenigde Naties geen bewijzen hebben gevonden van Hamas' gebruik van menselijke schilden. Integendeel, beide onderzoeken hebben juist bewijs gevonden voor Israëls gebruik van Palestijnse burgers als menselijke schilden. Geregeld werden Palestijnse burgers bijvoorbeeld gedwongen om *booby-traps* op te sporen of om in de buurt te blijven van Israëliëse militaire installaties zodat deze niet aangevallen zouden worden. Op basis van bovenstaande trekt Finkelstein een meer voor de hand liggende conclusie: “Een goede blik op de Israëliëse acties bevestigt de conclusie dat de massale dood en vernietiging die Gaza is aangedaan niet het toevallige bijproduct is van de invasie, maar het nauwelijks verholde doel.”

Na Finkelsteins stevig gedocumenteerde ontcrachting van Israël's 'propaganda blitz' blijft de vraag liggen waarom Israël dan wel tot de operatie overging. Volgens de auteur werd de oorlog ontketend om de 'afschrikcapaciteiten' van Israël te herstellen en het Palestijnse 'vredesoffensief' te ondermijnen. Dat behoeft uitleg.

AFSCHRIKCAPACITEITEN

Finkelstein beschrijft hoe het aanzien van het Israëlische leger in de jaren voor de slachtpartij in Gaza onder druk kwam te staan. Dat begon doordat Hezbollah, de islamitische strijdgroep in het zuiden van Libanon, in mei 2000 het Israëlische leger uit het land wist te verjagen. Israël wilde zich hiervoor wreken op Hezbollah, maar een poging hiertoe, de Libanonoorlog van zomer 2006, mislukte volledig en pakte averechts uit.

Een nieuwe mogelijkheid om de spierballen te laten zien, een militaire actie met de Verenigde Staten tegen Iran, dat Hezbollah en Hamas steunt, flopte ook al. President Bush zag er, na aanvankelijk stevige dreiging, toch maar van af. Israël, dat steeds dreigender taal tegen Iran uitte, ging opnieuw af. Zijn tegenstanders putten moed uit deze Israëlische 'nederlagen' en zagen het land niet langer als een sterke leeuw, maar meer en meer als een papieren tijger. Althans, zo dacht men in Israël. Het land moest zich daarom opnieuw bewijzen en zijn afschrik-

NORMAN FINKELSTEIN

capaciteiten laten zien en Gaza was het logische, want gemakkelijke, volgende doelwit, aldus Finkelstein.

De vele bronnen die de auteur opvoert om zijn beweringen te bewijzen zijn tekenend voor zijn stijl. Deze zijn namelijk volstrekt onomstreden. Vaak gebruikt hij rapporten van mensenrechtenorganisaties die wereldwijd veel aanzien genieten. Voor bovengenoemd punt verwijst Finkelstein naar Israëlische politici. Die hebben namelijk gewoon te kennen gegeven dat de aanval tegen Gaza tot doel had om de Israëlische afschrikcapaciteiten te herstellen. Toenmalig Minister van Buitenlandse Zaken Tzipi Livni bijvoorbeeld, merkte achteraf tevreden op: het was "bedoeld om Israël's afschrikking te herstellen en het herstelde Israël's afschrikking."

Maar de belangrijkste reden om Gaza aan te vallen en een bloedbad te veroorzaken, aldus Finkelstein, "was om de laatste bedreiging die het Palestijnse pragmatisme vormt af te weren." De aanname is hier, overigens helemaal niet zo vreemd, dat Israël geen vrede wil, maar juist zo veel mogelijk land van de Palestijnen wil afnemen. De continue uitbreiding van de Israëlische nederzettingen onderstrept dit argument. Hamas is dan ook een fijne tegenspeler voor Israël omdat het eveneens geen vrede wil, maar Is-

raël wil opheffen, zoals het in haar handvest heeft opgenomen.

Maar de tijd heeft niet stilgestaan, vervolgt Finkelstein zijn analyse. In de loop der jaren is Hamas gaan schuiven en gaan inzien dat het niet om Israël heen kan. De partij is daarom steeds meer voorstander geworden, al is het om pragmatische redenen, van een oplossing van het conflict op basis van het internationale recht. De huidige eisen van Hamas aan Israël – terugtrekken tot de grenzen van 1967, ontmantelen van de illegale nederzettingen en oplossen van het vluchtelingenvraagstuk – wijken in niets meer af van de internationale consensus over de oplossing van het conflict. Over het opheffen van Israël hoor je de partij niet meer. Finkelstein: "Israëlische politici wisten voordat zij Gaza aanvielen heel goed, dat ondanks het handvest een diplomatieke oplossing met Hamas bereikt had kunnen worden." Jammer is dat Finkelsteins bewijsvoering op dit punt, dat hij nota bene het belangrijkste noemt, dunner is dan bij het voorgaande motief. De auteur voert hier geen citaten op van Israëlische politici die zijn punt onderschrijven.

SATYAGRAHA

Finkelstein sluit zijn boek af met een verwijzing naar een van zijn inspiratiebronnen: "Gandhi noemde zijn doctrine van geweldloos verzet *satyagraha*, wat hij vertaalde als "hou vast aan de waarheid." Hier is onze uitdaging: "vasthouden aan de waarheid dat wat Israël de Palestijnen aangedaan heeft verkeerd is en onverdigbaar; vasthouden aan de waarheid dat Israël's weigering, gesteund door de Verenigde Staten, om het internationale recht en de weloverwogen opinie van de mensheid te respecteren het belangrijkste obstakel is om, eindelijk, een einde te maken aan het lijden. We kunnen ons doel bereiken als we vasthouden aan de waarheid..."

Als Finkelstein gelijk heeft, dat het vasthouden aan de waarheid een einde kan maken aan het lijden, dan kan geconcludeerd worden dat de auteur met *This time we went too far* daar een heel degelijke bijdrage aan levert.

Jip van Dort

Norman Finkelstein 'This time we went too far', Truth and consequences of the Gaza invasion, OR Books, Maart 2010, 208 blz., ISBN: 978-0-9842950-3-6

Neemt 65 jaar na de bevrijding zicht op vrede toe?

De Tweede Wereldoorlog ligt zo'n 65 jaar achter ons. Na onze bevrijding en die van de Derde Wereld hadden we nog lange tijd de Koude Oorlog en tal van conflicten elders in de wereld. Wat is het perspectief op vrede anno nu?

Vrede heeft een *uiterlijke* en een *innerlijke* dimensie. Uiterlijke vrede is het geweldloos (doen) oplossen van conflicten (positieve vrede genoemd) of het ontbreken van oorlog en geweld tussen twee oorlogen in (ook wel negatieve vrede).

Bij de innerlijke dimensie gaat het om onze eigen instelling. De psycholoog en filosoof Carl Jung zei in 1942: "De wereld hangt aan een zijden draad, namelijk de psyche van de mens. De wereld wijzigt niet, tenzij het individu verandert." Hij bedoelde met dat veranderen, dat het individu de angst, haat en andere schaduwen in zijn onderbewuste onderkent. Je laten voortdrijven door angst en wrok in plaats van door hoop kan al snel negatief uitpakken, ook omdat sommige leiders erop inspelen.

Je schaduwen erkennen is al heling. Anders verdringen we ze, waarbij deze bij de geringste emotie naar boven komen en worden afgereageerd op derden. Hoe meer mensen dat doen, des te groter is de destructieve energie. Ziehier hoe oorlogen ontstaan. Zoals de mensen zijn, zullen de tijden zijn. Naast adequaat beleid voor wereldproblemen draagt vrede in zichzelf zeker bij tot het veranderen van de wereld.

Wat de uiterlijke dimensie betreft, als de 'negatieve vrede' langer gaat duren, dus als een volgende oorlog op zich laat wachten, is dat al vooruitgang. Na 1945 en na de val van de Muur in 1989 lijkt bij ons de oorlogsdreiging wat op de achtergrond geraakt. Maar het zegt ook weer niet al te veel, omdat de conflicten de laatste tijd meer het karakter van burgeroorlogen hebben. Bovendien heerst door berichten in de media het beeld, dat het geweld toch toeneemt. Recent onderzoek toont echter aan, dat dit niet het geval is.

Bram van Waardenberg

Zo daalt in Nederland het aantal moorden al enige tijd. In 2006 waren het er 160 terwijl het er in de jaren negentig gemiddeld nog zo'n 250 waren. (Onze voorouders konden er ook wat van. De tribale oorlogen waren vaak uitermate bloedig. Het aantal personen dat in middeleeuwse steden door geweldsmisdrijven om kwam, was percentsgewijze enkele tientallen keren zo hoog als in de steden van nu). En sinds 1945 zien we zowel in Europa als de VS, maar ook in Zuid-Ameri-

ka een sterke afname van binnenlandse oorlogen en militaire coups.

VERNEDERING IN VERSAILLES

Niet dat er helemaal geen geweld meer zou zijn. Verre van dat. Nog los van het feit dat woorden ook kunnen doden. Maar verheerlijking van geweld, zoals dat in de jaren zeventig voorkwam bij onder meer de *Rote Armee Fraktion*, door wie gewapende strijd werd gezien als de kracht van hun beweging, zie je nu veel

minder. Ook wordt beter onderkend dat geweld een eigen dynamiek heeft en veelal niet te beheersen is; eveneens wat geweld met een mens doet. Een militair succes tegen guerrilla's is overigens altijd ook een humanitaire nederlaag, omdat die onderdeel uitmaken van de bevolking. Tevens is er meer inzicht in de oorzaken van geweld. Hitler had niet aan de macht kunnen komen als er in de jaren twintig en dertig in Duitsland een sterke beweging voor geweldloosheid had bestaan, los van de vernedering die het Duitse volk in 1919 (Versailles) werd aangedaan. Ook ziet men nu meer, dat je door het vechten tegen 'monsters' de kans loopt zelf een 'monster' te worden. Zo raakten de Verenigde Staten door de strijd tegen Duitsland na 1945 meer gemilitariseerd.

Gelukkig lijken diezelfde VS door president Obama een andere koers te kiezen, maar excessen als de oorlog in Vietnam en recent in Irak geven aan dat ook democratieën kunnen worden 'wat ze haten'. Haat kun je overigens niet doden met geweld. De haat neemt dan zelfs toe. We zijn nog lang niet zover dat we begrijpen wat Gandhi en Luther King stelden: dat een samenleving van 'broederschap' niet te bereiken is met middelen die daar haaks op staan. De internationale rechtsorde is mede daardoor nog lang niet wat het zou moeten zijn, waardoor een rechtvaardige vrede tussen Israël en Palestina, om een opvallend voorbeeld te noemen, zo lang op zich laat wachten. Wel is er eindelijk vrede in Noord-Ierland. Hopelijk wordt de oorlog in Afghanistan, wel de achilleshiel van Obama genoemd - te meer omdat recente berichten aangeven dat de Taliban weer helemaal 'terug' zijn -, snel beëindigd. Maar verder zijn er, los van bestaande conflictharden als Iran, hoopvolle tekenen. Afnames van geweld gaat overigens vaak gepaard met ontmaskering, zoals nu die van het geweld van seksueel misbruik van kinderen in met name rooms-katholieke internaten, enkele decennia terug. Een misbruik dat mede is veroorzaakt door de al in de vroege Middeleeuwen (Augustinus e.a.) begonnen strijd tegen of ontkenning van het lichaam.

SCHADUWEN

Een andere zaak is dat er in de westerse democratieën nu interetnische spanningen optreden. "Houd het bij je zelf, wees de verandering die je nastreeft", aldus Gandhi. En van Aad van den Heuvel is de

uitspraak: "Beschaving begint, als je door hebt dat het kwaad in jezelf zit". Onze weggemoffelde schaduwen met andere woorden. Zich daarvan bewust worden, is kortom één van de belangrijkste uitdagingen op dit moment. Eigen schaduwen erkennen maakt de mens milder, doet hem minder oordelen en minder gauw ontploffen.

Dat bewustzijn neemt toe, maar omdat dit enige tijd vergt, moeten we voor lief

nemen dat een aantal mensen hun frustraties nog afreageert op de nieuwkomers. Het zorgt tijdelijk voor polarisatie en verstoort even het beeld. Maar het perspectief op vrede blijft. Onze democratie kan wel tegen een stootje, zoals hopelijk ook zal blijken op 9 juni.

Dr Hans Feddema

is antropoloog, publicist en actief in de vredesbeweging

GEWELDLOOSHEID VOOR BEGINNERS

Dit is het derde stukje in onze serie over geweldloosheid die in de eerste plaats bedoeld is voor mensen die daar nog niet zoveel van weten of er zelfs wat vreemd tegenaan kijken. Alle stukjes zijn geschreven door Hans Feddema en eerder verschenen in het boekje 'Beter Geweldloos', een uitgave van het Platform Vredescultuur (www.vredescultuur.nl). Het boekje is ook te downloaden via: www.vredesmuseum.nl/download/inhoud.php

Geweldloze communicatie

Mensen kwetsen elkaar dikwijls. Iemand niet in haar of zijn waarde laten, miskennen of vernederen raakt de ziel van een persoon. Het is een vorm van psychisch geweld. Dat geldt ook voor het negeren en uitsluiten van personen of groepen.

Taal kan in dat alles een grote rol spelen. Denken we maar aan aftroeven, katten, sarren, treiteren, verbaal pesten, demoniseren. Marshall B. Rosenberg schreef over dit alles een boek onder de titel *Geweldloze Communicatie*, waarin hij qua omgangstaal ondermeer een onderscheid maakt tussen 'wolven'- en 'giraffen-taal'. Hij zet grote vraagtekens bij het oordelen en veroordelen, omdat het daarbij altijd om (subjectieve) interpretaties gaat. Die zeggen eerder iets over jezelf. Oordelen en veroordelingen zijn vaak pijlen, die op een ander worden afgevuurd. Hetzelfde geldt voor wolven-taal, waarin een boodschap onnodig hard of vernederend wordt verwoord. De milde giraffentaal doet dat niet. De ene mens is gevoeliger en explodeert sneller

dan de ander. Verbaal geweld kan het zaad zaaien voor woede en haat. Het kan uitmonden in fysiek geweld.

In een rechtsstaat is er vrijheid van meningsuiting. De manier waarop je daar gebruik van maakt, is bepalend voor de aard van je communicatie en in hoeverre die geweldloos kan worden genoemd. Sommigen noemen beledigen een recht. In het kader van geweldloze communicatie ligt dat anders. Daarin is beledigen niet een recht, maar iets dat pijn doet en haaks staat op het goed omgaan met elkaar. Het kan zelfs in een patroon van actie en reactie uitgroeien tot oorlog.

Als je in je innerlijke kracht staat, blij bent met jezelf of jezelf in elk geval accepteert, heb je minder behoefte aan katten, roddelen, oordelen over anderen, laat staan hen verbaal vernederen. Anderzijds kun je via training en oefening ook leren om minder snel geraakt te worden door de verbale agressie van een ander. Je houdt je dan bij de kern van de boodschap, zonder zelf agressief te worden. De agressie van de ander is diens probleem.

Foto: Bart Beks

Moskou, een Europese veiligheidsorganisatie en de rol van de NAVO

Op 16 december 2009 kwam NAVO secretaris-generaal Rasmussen naar Moskou voor een ontmoeting met de Russische president Medvedev. Onderwerp van gesprek was allereerst de ontwikkeling van de samenwerking tussen Rusland en de NAVO, daarnaast ging het over tegenwoordig obligate onderwerpen als 'strijd tegen het terrorisme' en 'samenwerking op het gebied van gemeenschappelijke bedreigingen.'

Volgens de persverklaring van Medvedev kwamen tijdens het gesprek ook een aantal internationale onderwerpen aan de orde, waaronder Afghanistan, het Iraanse atoomprogramma en het vredesproces in het Midden-Oosten. Beide partijen beklemtoonden hun bereidheid tot het aanknopen van gelijkwaardige

relaties. Medvedev zei dat Rusland en de NAVO naar een volgend niveau in hun verhoudingen gaan. Het was de eerste ontmoeting van Medvedev met Rasmussen sinds de oorlog in Zuid-Ossetië van augustus 2008.

Eind november 2009 werd op de officiële website van Medvedev een verklaring gepubliceerd waarin wordt gepleit voor een nieuwe Europese organisatie ter vervanging van de bestaande structuren van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Het Russische voorstel was bedoeld om te worden bekendgemaakt vóór de jaarlijkse OVSE-conferentie op 1 en 2 december in Athene en een NAVO-Rusland-bijeenkomst op 4 december in Brussel. De Russische minister van Buitenlandse Zaken La-

vrov benutte deze bijeenkomsten om het initiatief van het Kremlin te promoten. Van Russische zijde werd zelfs bedreigd de bijeenkomst in Brussel af te gelasten als de verklaring van Medvedev niet zou worden opgenomen in de agenda. Drie dagen voor de vergadering zei de Russische ambassadeur bij de NAVO Dmitri Rogozin dat Rusland zich geplaagd ziet voor een 'moment van de waarheid' in de betrekkingen met de NAVO en dat de VS en haar bondgenoten de voorstellen van Moskou trachten te blokkeren als gevolg van 'koude oorlogspsychologie.' 'Zij sluiten zichzelf op in een klein Westers huis, timmeren de ramen dicht en geloven dat ze leven in een staat van veiligheid,' verklaarde Rogozin tegenover de Russische televisie. 'Het zal niet lukken om beslissingen te nemen met deze sektarische methoden, zonder daarbij reke-

ning te houden met de belangen en inzichten van Rusland.”

HERVORMING VAN EUROPESE STRUCTUREN

Om een diplomatiek incident te voorkomen kwam Rasmussen de volgende dag met een vage verklaring waarin hij stelde dat “mijn doel als voorzitter van de NAVO-Rusland Raad, is dat we in staat zullen zijn in te stemmen met een gezamenlijke evaluatie van de bedreigingen en uitdagingen voor de 21e eeuw, dat we tot een concreet werkplan kunnen komen waarin we meer samen zullen doen om deze bedreigingen het hoofd te bieden, tot wederzijds voordeel van alle landen binnen de NAVO-Rusland Raad.” De Russische voorstellen werden door veel commentatoren gezien als een poging om de macht van de Verenigde Staten in Europa te beperken. Moskou is met name bezorgd over het vooruitzicht dat de door de VS geleide NAVO zich zal uitbreiden naar de voormalige Sovjetrepublieken Oekraïne en Georgië.

In de verklaring van het Kremlin over een nieuw Europees veiligheidsverdrag wordt de eis gesteld van een verbod op “de ontwikkeling van militaire allianties die de veiligheid van andere staten kunnen schaden.” Dat is een duidelijke terechtwijzing voor de NAVO-uitbreiding in de voormalige Sovjet-Unie en een oproep tot het oprichten van een veiligheidsblok van afzonderlijke landen in Europa die zich verzetten tegen een door de VS geleid militair blok. “Atlanticisme als de enige basis voor de veiligheid heeft zichzelf achterhaald,” zo luidt het in de Russische verklaring. “Geen enkele staat of internationale organisatie kan het exclusieve recht hebben op de handhaving van vrede en stabiliteit in Europa.”

AMERIKAANSE AMBITIES

Het Russische voorstel om overleg te voeren over een nieuwe vorm van beveiliging met alle 27 landen van de Europese Unie en de VS kreeg in 2008 nog weinig steun, maar tijdens een NAVO-Rusland-bijeenkomst in mei 2009 werd het idee voorzichtig verwelkomd door Frankrijk, Duitsland en Italië. Tijdens de OVSE-bijeenkomst in Athene verklaarde Kouchner, de Franse minister van Buitenlandse Zaken, dat het voorstel van Rusland voor een nieuw veiligheidsverdrag serieus moet worden genomen. Een groep van meer pro-Amerikaanse NAVO-

leden, vooral bestaande uit Oost-Europese landen en geleid door Groot-Brittannië en Canada pleitte voor een discussie over de Russische voorstellen binnen de context van de hervorming van de OVSE. Er kan weinig twijfel over bestaan dat het Kremlin zich bewust is van de toenemende spanningen tussen de NAVO-bondgenoten en zoekt naar mogelijkheden voor toekomstige samenwerking met landen als Frankrijk en Duitsland, die in toenemende mate economische banden met Rusland onderhouden en meningsverschillen hebben met Washington. Deze verschillen kwamen het duidelijkst naar voren in de aanloop naar de oorlog in Irak in 2003, toen Parijs, Berlijn en Moskou in het openbaar stelling namen tegen het oorlogsstreven van de regering Bush.

Ondanks het diplomatieke gebrul van het Kremlin in de dagen voorafgaand aan de NAVO-Rusland vergadering in Brussel, heeft Rusland zich bereid verklaard om samen te werken met de NAVO. Hoewel Moskou diep bezorgd is over de Amerikaanse ambities in Eurazië en zich verzet tegen de verdere oostwaartse uitbreiding van de NAVO, is het al lang een doelstelling van de Russische elite om een akkoord te sluiten met de VS dat Rusland een rol als regionale macht geeft in de landen van de voormalige Sovjet-Unie. Bij het nastreven van dit doel heeft Moskou zelfs herhaalde malen haar steun gegeven aan het Amerikaanse imperialisme in afwachting van een positief besluit uit Washington. Maar de Russische steun voor de Amerikaanse *War on Terror* na de aanslagen van 11 september, met inbegrip van praktische ondersteuning voor de invasie van Afghanistan, heeft Moskou niet de verwachte concessies opgeleverd. Integendeel, Washington voerde haar inspanningen om de invloed van het Kremlin in de regio te verminderen alleen maar op door het steunen van pro-Amerikaanse revoluties in Georgië (2003) en Oekraïne (2004) en de plannen voor een raketverdedigingsschild in Polen en de Tsjechische Republiek. De uitspraak van de Oekraïense president Janoekovitsj om de ambities voor zijn land richting NAVO in de ijskast te zetten kwam Moskou dan ook zeer gelegen.

INTERNATIONAAL SCHAAKSPEL

Geconfronteerd met een verdieping van de crisis voor de Amerikaanse strijdkrachten in Afghanistan, in combinatie met de voortdurende bezetting van Irak, heeft de regering van Obama geconcludeerd dat het VS-imperialisme steun nodig heeft van zijn rivalen, waaronder Rusland. Om steun te

krijgen voor de campagne in Afghanistan, met inbegrip van een overeenkomst om over Russisch grondgebied te mogen vliegen, heeft Washington beperkte concessies gedaan aan het Kremlin, waaronder het schrappen van het voorgestelde raketschild in Oost-Europa.

Voor de Russische elite betekent dit een kans om haar ambities voor een grotere rol in de Euraziatische politiek kracht bij te zetten door de herstructurering van de naoorlogse veiligheidsverhoudingen. De Russische elite heeft nauwe economische banden met de EU en in het bijzonder met Duitsland. De nieuwe gaspijpleiding Noordstroom van Rusland naar Duitsland over de bodem van de Oostzee is een voorbeeld van de toenemende geopolitieke en handelsbanden tussen de twee landen. Rusland voorziet in een groot deel van de Duitse energiebehoeften. En nog begin december 2009, tijdens een staatsbezoek aan Italië, werd in aanwezigheid van Medvedev en de Italiaanse premier Silvio Berlusconi een overeenkomst tussen de Russische, Italiaanse en Franse energiebedrijven ondertekend om een grote nieuwe gaspijpleiding, Zuidstroom, aan te leggen vanuit Rusland, door de Balkan, naar Italië en Oostenrijk.

Deze beide grote Russische pijpleidingen worden gezien als concurrenten van door de VS gesteunde plannen voor energieroutes in Europa. Met Noordstroom worden de pro-Amerikaanse Oost-Europese landen Polen en de Baltische staten omzeild, terwijl de Zuidstroom een directe concurrent is van de Nabucco-pijpleiding die Washington heeft gesteund als een middel om Centraal-Aziatisch aardgas te exporteren via een route waarbij Rusland wordt omzeild.

Dit soort afspraken tussen de grootmachten kunnen de toenemende spanningen tussen hen echter niet verhullen. In het gevecht om de controle over de belangrijkste energieleveranciers van de wereld zullen nieuwe allianties en conflicten tussen de hoofdrolspelers ontstaan. Moskou heeft met de verklaring over een nieuwe Europese organisatie ter vervanging van de bestaande structuren van de NAVO en de OVSE een nieuwe zet gedaan in dit bloedserieuze internationale schaakspel.

Bas van der Plas/INSUDOK

INSUDOK – Informatie- en Documentatiecentrum over de voormalige Sovjet-Unie en de landen van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS): <http://www.insudok.nl/ned/index.htm>

Paranoïde vijanddenken

Dat de mens een aanslag aan het plegen is op de biodiversiteit, de natuurlijke kringlopen, grondstoffen als olie en gas en ook op de vis in de zeeën, bleef wat onderbelicht tijdens de recente verkiezingsstrijd. Evenals het buitenland. Jammer. Minder aandacht kreeg ook de grote rol die Geert Wilders speelt in de internationale mede vanuit Israël gevoede strijd tegen de islam. Ook jammer. Vijanddenken begint in het klein, maar vervuult onze geest en kan leiden tot polarisatie en oorlog.

Elk jaar brengt het Horowitz Center in Californië extreem conservatieve denkers bijeen, wat in 2007 en 2008 leidde tot de 'counter jihad-conferentie' in respectievelijk Brussel en Jeruzalem. In Jeruzalem was ook de arabist Hans Jansen en vanuit België Filip Dewinter aanwezig. Bij vijanddenken hoort dat men grote gevaren ziet en elkaar daarvoor wil 'wapenen'. In dit geval het 'oprukken' van de islam of in de woorden van Wilders: 'de islamisering van Europa', die in een dermate ver gevorderd stadium zou zijn, dat alleen Amerika de wereld daarvan kan redden volgens hem. Van Israël is in deze groep actief kolonistenleider en Knessetlid Arieh Eldad, die de Palestijnen uit Israël wil verwijderen en tegen een Palestijnse staat is. Beviend met deze Eldad zegt Wilders openlijk diens ideeën te steunen. Buitenlandminister Avigdor Lieberman wil hetzelfde en stelde zelfs cynisch voor een atoombom op de Gazastrook te gooien en Palestijnen met een Israëlijs paspoort de grens over te zetten. Lieberman is 'een sterke politicus' volgens Wilders.

Deze anti-jihad-conferenties hebben tot doel Israël en het Westen te verenigen tot een front tegen de islam. Ze versterken zo indirect Israël, dat volgens Wilders 'de klappen opvangt die voor ons allen bedoeld zijn'. Dat arme Israël toch. Logisch dat Wilders in een NOVA-uitzending de bloedige aanval van Israël op een vreedzaam konvooi met hulpgoederen voor Gaza – iets als het schip *Exodus* voorheen – niet afwees. Hans Achterhuis ontwerpt in een recent boek op grond van de vier kardinale deugden *wijsheid, moed, rechtvaardigheid en matigheid* een strategie van hoop. Bij de herdenking van 65 jaar vrede na de Tweede Wereldoorlog (zie elders in dit nummer) gaf ik ook een hoopvol zicht op vrede. Maar het is goed tevens bewust te zijn van tegenkrachten, die al of niet vanuit joods-christelijke 'superioriteit' jegens de 'inferieure' islam ons bijna paranoïde een vijanddenken willen opdringen. Netanjahoe noemde onlangs zijn land ook al het 'westerse front' tegen de islam. Een oplossing voor de brandhaard Israël lijkt urgent.

Hans Feddema

De mythe van het vreedzaam gebruik van kernsplijststoffen

Stel dat de kernwapens hier in Volkel en alle andere kernwapens, waar ook ter wereld, nu worden opgeruimd. Dat zou een stap in de goede richting zijn, maar het is bij lange na niet voldoende. De lijn tussen het militair en civiel gebruik van kernsplijting is namelijk flinterdun. Alle opeenvolgende stappen in de civiele kernketen zijn exact dezelfde stappen als in de militaire kernketen: van uraniummijnbouw tot uraniumverrijking, van fabricage van splijststofstaven (kernbrandstof) tot opwerking van gebruikte splijststofstaven. Vergeleken met de militaire keten ontbreekt slechts één stap in de civiele kernketen en dat is de productie van de kernwapens zelf.

Regelgeving voor de beveiliging en waarborging van het 'vreedzaam gebruik' van kernenergie is vastgelegd in het non-proliferatieverdrag (NPV). Dit verdrag aanvaardde de nucleaire status quo in 1970, toen vijf landen kernwapens bezaten, als een voldongen feit, waarmee een arbitraire grenslijn tussen de officieel erkende kernwapenstaten (China, Frankrijk, Rusland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten) en de niet-kernwapenstaten werd getrokken. Het bezit van kernwapens wordt op die manier beloofd door een grotere politieke invloed: de status van het behoren tot de club van supermachten. Daar hoort bij dat het NPV niet van het IAEA (International Atomic Energy Agency) verlangt dat het deze kernwapenstaten controleert. Ze zijn voortdurend bezig met het moderniseren en

handhaven van hun strategische voorraden kernwapens.
(..)

Door de Westerse aanpak van kernproliferatie is het op zich niet zo onlogisch dat een opkomende regionale grootmacht als Iran het bezit van kernwapens ambieert. India wordt sinds het kernwapens bezit veel serieuzer genomen door het Westen. De VS sloot in 2008 een nucleaire deal met India, en later deden Rusland en Frankrijk dat ook. Recent verleende de VS India het recht om technologie voor opwerking te verwerven. Terwijl van Iran, dat als NPV-ondertekenaar volledig recht heeft op het ontwikkelen van een kernenergieprogramma, wordt geëist haar activiteiten op het gebied van uraniumverrijking te staken, kan de 'illegale' kernwapenstaat India nucleaire deals sluiten met 'erkende' kernwapenstaten. Men kan zich bij deze ontwikkelingen afvragen wat het NPV nog voor waarde heeft. De VS heeft gekozen voor de doctrine van 'tegenproliferatie' (*counter-proliferation*) en smeedt zelf-geselecteerde coalities tegen bijvoorbeeld de landen die aangemerkt worden als schurkenstaten. Die houding heeft de infrastructuur en mogelijkheden van de internationale gemeenschap verzwakt om op een effectieve manier massavernietigingswapens en terrorisme te bestrijden.

Henk van der Keur,
Stichting Laka

Delen uit de toespraak tijdens de Ontwapeningsactie in Volkel op 3 april 2010

Verantwoordelijkheden van wereldburgers

In Groningen wordt dit jaar ook de Internationale dag van de vrede gevierd. Het Humanistisch Vredesberaad organiseert een publieksbijeenkomst met aandacht voor de functie van een krijgsmacht in combinatie met de uitreiking van de prijs voor de vredesjournalistiek 2010.

Dit jaar wordt in drie instituten aan vernieuwde speerpunten gewerkt: Binnen de NAVO is een discussie over doelstellingen, bij defensie wil men de strategie veranderen en in de VN is een hevige discussie aan de gang over *the responsibility to protect*. Over de NAVO las u meer in dit blad en bij defensie denkt men in de toekomst de krijgsmacht op te tuigen tot interventiemacht, die het groeiende aantal conflicten moet oplossen. Conflicten door machtsverspreiding, nieuwe technologieën en massale ontwrichtingen.

In het instituut VN heerst daarnaast sinds 1999 de overtuiging dat er kan en mag worden ingegrepen indien staten hun eigen burgers niet kunnen beschermen. Maar zoals het in grote fora gaat, zal het nog heel lang duren voor er een consensus is over de praktische invulling van deze handelingen. Natuurlijk kan je niet weggijken bij drama's als in Rwanda of Bosnië, maar wanneer en hoe kan de wereldgemeenschap ingrijpen?

The responsibility to protect (RtP) geldt voor de volgende misdaden: genocide, raciale zuiveringen, oorlogsmisdaden en schendingen van mensenrechten. Veel VN leden zijn echter huiverig en geven voorlopig de voorkeur aan een sterke preventie, zoals het *early warning-system* en de effecten van de mensenrechten- en vredesopbouwcommissies.

De motivatie van de VN-leden kunnen ook de onze zijn zoals: "Is deze RtP een verkapt interventierecht?" – hetgeen volgens sommigen meer geweld genereert; en "wie draait er op voor schade?" Ook de soevereiniteit van de staten is een belangrijk argument om heel voorzichtig met de nieuwe regel om te gaan. Dus voorlo-

SCHUTTING VOOR BOUWPUT INTERNATIONAAL STRAFHOF, DEN HAAG

pig gebeurt er niets. Moeten we daar rouwig om zijn? Naar onze mening zijn wij allen verplicht hierover na te denken en onze politici te bevragen.

Deze medeverantwoordelijkheid willen wij ter discussie stellen en hebben Nico Schrijver (deskundige internationaal recht) uitgenodigd om hierover een presentatie te geven en mee te doen aan de discussie over de rol van de VN in dit geheel.

TRANSPARANTE INFORMATIE OVER OORLOG EN VREDE

Wie vindt dat niet belangrijk? Het rapport van de commissie Brinkman leek hoopgevend. Open en transparante journalistiek, discussie over de communicatie van overheden, het effect van journalistiek op de samenleving en het effect van reclame, zo luiden de nieuwe speerpunten van de commissie. Als mediavolgers zijn wij zeer geïnteresseerd in de uitwerking van deze plannen, maar blijven toch voorlopig jaarlijks de journalist voor de vrede benoemen. Deze geuzentitel voor waarheidsvinding, het menselijke verhaal zonder opsmuk over oorlog en vrede in de Nederlandse taal, waaraan iedereen kan meedoen blijft ook dit jaar

een belangrijk onderdeel voor de vrede. Doe mee!

Stel uw kandidaat aan ons voor, wie weet is het de volgende in de rij na: Stan van Houcke, Anja Meulenbelt, Mohammed Benzakour, Ramsey Nasr, Koert Lindijer, Arnold Karskens en Minka Nijhuis. De Internationale dag van de Vrede zullen we dan ook nu weer afsluiten met de uitreiking van de wisselprijs door de winnaar van 2009.

Muziek, een tentoonstelling en meer zullen deze middag compleet maken. Door jaarlijkse contacten met scholen uit de Filipijnen, Oeganda en Nederland verwachten we ook nu weer prachtig expressief werk van en over wereldburgerschap anno 2010. Producten van vredeseducatie leveren grote winst, respect en waardering.

Wees welkom in de openbare bibliotheek in Groningen 19 september 2010, 13.30-17.00u, toegang vrij. Actuele informatie na 1 juli: www.internationaledagvandevrede.org.

Opgave kandidaten via 0648233329 of info@humanistischvredesberaad.nl

Humanistisch Vredesberaad

Werkstuk maatschappijleer: de parlementaire democratie

Mijn dochter moest een werkstuk maken over democratie en stelde me de vraag: Waarom noemen ze Nederland een democratie pa? Ik deed of ik diep na moest denken over deze vraag. En dat deed ik, maar niet over het antwoord. De vraag voor mij was of ik eerlijk moest zijn of dat ik de antwoorden moest geven waar ze een goed cijfer mee zou kunnen halen.

Net zoals ik het zelf vaak deed op school. Ik wist wat het antwoord was dat van me werd verwacht en ook dat ik veel minder punten zou krijgen voor het antwoord waar ik echt in geloofde.

Mijn antwoord is er één van twijfel, niet over hoe ik het zie, maar wel of ik wat we hebben democratie wil noemen. Natuurlijk aan de buitenkant lijkt het er wel op. Eens in de zoveel tijd mogen we voor de gemeente, Europa, het land naar het stembureau en zeggen wie onze voorkeur heeft. Maar in de manier waarop we mogen kiezen ligt nu net het probleem. Want eigenlijk kunnen we slechts een hele globale keuze maken. Het is alsof je naar de supermarkt gaat en Albert of een andere supermarktbaas bij binnenkomst tegen je zegt. Beste klant u bent koning. We hebben hier vier winkelwagentjes staan, ze zijn allemaal volgeladen met alles wat u maar nodig zou kunnen hebben. U kunt kiezen wat u wilt, wordt het wagen A, B, C of D maar voordat u kiest moet u misschien even goed luisteren. En dat er dan voor iedere winkelwagen een welbespraakte man of vrouw komt staan die met de mensen van de andere winkelwagens in discussie gaat over de voor- en nadelen van de verschillende pakketten. En dat het dan al snel gaat over breekpunten en welke last het zwaarst op welke schouders weegt. De één met weliswaar niet mijn favoriete pakket wil het wel bij me thuis bezorgen en de ander met het pakket wat ik absoluut niet wil is een geweldige spreker en troeft iedereen af. Tot slot pakken twee van de vier er een lege winkelwagen bij en beginnen allebei zoveel mogelijk uit hun eigen karretje over te gooien in het lege karretje, tot het vol is. Ze slepen me mee naar de kassa waar ik moet afrekenen en het weer net als de vorige keer veel meer kost dan waar ik op gerekend had, meer dan ik eigenlijk kan betalen en het bovendien ook veel meer is dan ik nodig heb. In mijn hoofd probeer ik deze gedachte helder te formuleren zodat mijn dochter er iets mee zou kunnen als ze dat wil.

Of misschien moet ik geen vergelijking gebruiken raakt ze dan makkelijk de draad kwijt. Moet ik het simpel houden en zeggen: Luister goed. Wat jou wordt verteld is dat je in Nederland kan kiezen wat je wilt en dat je zo invloed hebt op wat er met het land gebeurt. Helaas is dat slechts schijn omdat je nooit een eigen keuze kan maken op alle punten die er voor jou toe doen. Je kiest voor een pakket aan standpunten wat partij heet en die partij gaat samen met andere partijen afspraken maken. Uiteindelijk komt er iets uit wat niemand echt wil en daar zitten we dan vier jaar aan vast. Officieel en dat zul je ook in je boeken lezen heeft de tweede kamer het voor het zeggen. In de praktijk zijn de kamerleden met handen en voeten gebonden aan een serie afspraken die vast worden gelegd in het regeerakkoord en worden ze door hun partijen zo'n beetje gedwongen om vier jaar lang slechts in te stemmen met alle regeringsvoorstellen. Het gebeurt nog maar zelden dat kamerleden vrij zijn of de vrijheid nemen te stemmen zoals ze dat echt willen. Ze overtreden daarmee de wet want in artikel 67, lid 3 van de grondwet staat: "De leden stemmen zonder last." Kamerleden moeten naar eer en geweten stemmen, zonder gehinderd te worden door overige verplichtingen als regeerakkoorden, fractiediscipline, de belangen van het bedrijfsleven en toen stopte ik mijn gedachtestroom. Misschien leg ik het haar later wel eens uit.

Het antwoord wat ik mijn dochter gaf was het antwoord wat ze nodig had voor een goed cijfer. Ik wist dat ze ook nog een opdracht voor wiskunde moest doen en daarna nog even Gossip girl wilde kijken voor ze naar bed zou gaan. En nog meer dan van politieke betogen, hou ik er van om met mijn dochter op de bank naar Gossip girl te kijken of Flikken Maastricht met mijn zoon. Ze kennen mijn betogen toch wel of het nu om muziek of politiek gaat, ze nemen het zelden serieus. Zoals ik de voorkeur van mijn ouders voor het CDA niet serieus nam. Gelukkig sloegen ze later linksaf en zweven ze al jaren tussen SP en Groen Links. Mijn vader stemt sinds vier jaar helemaal niet meer, dat wil zeggen ik ga er vanuit dat het in de hemel duidelijk is, daar is er maar één de baas en dat is al sinds mensenheugenis dezelfde.

Harry Zevenbergen

Campagne tegen Wapenhandel in aandelen

Het op een na grootste wapenbedrijf van Europa is EADS, de European Aeronautic, Defence and Space company. Het bedrijf is eigendom van het Duitse Daimler (producent van Mercedes maar ook van vele soorten militaire voertuigen), het Franse Lagardère, (gedeeltelijk Frans staats eigendom en gedeeltelijk van meneer Arnaud Lagardère), een Spaanse staatsinvesteringsmaatschappij en verder verschillende grote particuliere investeringsfondsen. En sinds kort ook van een aantal actievoerders tegen wapenhandel, die voor 15 euro elk een aandeel hebben gekocht, en daarmee spreekrecht hebben op de aandeelhoudersvergadering. Deze wordt elk jaar in Amsterdam gehouden, omdat EADS vanwege

Europees Netwerk tegen Wapenhandel in Amsterdam

De Campagne tegen Wapenhandel werkt samen met groepen uit heel Europa. Eind mei kwamen deze groepen bijeen in Amsterdam om kennis en ervaring uit te wisselen en toekomstplannen te bespreken. Op 28 mei werd een interactieve presentatie gegeven van vijf succesvolle acties van het afgelopen jaar. Onder meer over de Tagwar campagne van Vredesactie uit België, de Clean Banking campagne van Studiecencentrum J.M. Délas uit Catalonië en de juridische strijd tegen het corrupte BAe Systems (voorheen British Aerospace) van de Britse Campaign Against Arms Trade.

Van deze presentaties is live verslag gedaan op een weblog. In het verslag staan links naar foto's, filmpjes, presentaties en campagnesites. Het is nog de hele maand te lezen en te bekijken op www.stopwapenhandel.org.

Foto: Nico Jankowski

JÜRGEN GRÄSSLIN SPREEKT OVER AANDEELHOUDERSACTIES BIJ DAIMLER, EADS EN HECKLER & KOCH NAMENS DEUTSCHE FRIENDENSGESELLSCHAFT.

het gunstige Nederlandse belastingklimaat hier is gevestigd.

Dit jaar bezocht de Campagne tegen Wapenhandel de jaarvergadering samen met twee actievoerders van de *Kritischen AktionärInnen Daimler*. De beschikbare spreektijd (vijf minuten per aandeel) werd ten volle benut om vragen te stellen over dubieuze leveringen van EADS, over hun aandeel in de productie van nieuwe Franse kernwapens, en over de mogelijkheid om van wapenproductie om te schakelen op civiele productie.

In hun – verplichte – beantwoording benadrukte de EADS top dat er in het EADS jaarverslag een hoofdstuk Corporate Responsibility is opgenomen, waarin staat dat EADS zich aan alle wetten

houden en corruptie willen tegengaan. Dat lijkt ons wel het minste wat men van een bedrijf mag verwachten. Verder stelde met name de Franse topman trots te zijn op de productie van de M-51, de nieuwe nucleaire raket voor Franse kernonderzeeërs. Maar ontkende vervolgens iets te maken te hebben met kernwapens, want EADS maakt alleen de draagraket en niet de nucleaire lading voor deze raket. Met deze kromme redenering is het EADS inmiddels wel gelukt om weer te worden opgenomen in het Noors pensioenfonds, waar ze eerder uit waren verwijderd vanwege hun nucleaire productie. Wij zullen onze zusterorganisatie in Noorwegen vragen hier actie tegen te ondernemen.

Picketline bij Offset Conferentie

Begin mei ontdekte de Campagne tegen Wapenhandel dat er een internationale bijeenkomst van defensiebedrijven zou plaatsvinden in een horecagelegenheid in het hart van Amsterdam. Op deze *Netherlands Offset Conference* werd gesproken over compensatieorders, orders die buitenlandse defensiebedrijven verplicht bij Nederlandse bedrijven moeten plaatsen wanneer de Nederlandse krijgsmacht iets bij hen koopt. Omdat zo iets niet onopgemerkt voorbij mag gaan organiseerde de Campagne tegen Wapenhandel een picketline. Ongeveer 25 mensen met vlaggen, spandoeken en fluitjes hebben de heren wapenproducenten opgewacht. Die lieten zich echter zo min mogelijk zien en glipten via een achteringang naar binnen. Onder de

deelnemers vijf van de grootste wapenproducenten ter wereld, alsmede het Israëlische bedrijf Elbit.

De vijf aanwezige wapenreuzen (BAE Systems, Boeing, Lockheed Martin, L-3 Communications en Thales) leveren wapens aan oorlogsregio's, aan dictatoriale regimes en aan ontwikkelingslanden. Ook zijn ze allemaal betrokken bij de productie van kernwapens en/of clustermunities. Door Elbit geproduceerde UAVs (onbemande vliegtuigjes) werden onder meer ingezet bij Israëlische aanvallen op de Gazastrook, Libanon en Soedan. Ook levert Elbit de technologie en camera's voor de scheidingsmuur tussen Israël en de Palestijnse gebieden en voor het hek tussen de VS en Mexico, bedoeld om 'illegale' immigratie tegen te gaan.

Op paaszaterdag 3 april vond een bestorming van de vliegbasis Volkel plaats om de kernwapens die daar nog steeds liggen opgeslagen, op te ruimen. Onmiddellijk na aankomst wisten mensen al over de hekken te klimmen en als 'burgerinspecteurs' het terrein te verkennen. Tegelijk speelde de Fanfare van de Eerste Liefdesnacht. Na een symbolische raketverbranding bereidde men zich voor op een stormloop met boodschappenkarren. Ondertussen wist The Clowns Army een tunnel onder het hek te graven. Zolang de wapens er liggen, gaan we door.

Foto's Guido Schokker

Volkel

Abonnee worden

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP, Pais en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK. Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van één of meer van deze organisaties. Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk via opgave aan: VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

Proefabonnement

Geef een jaarabonnement cadeau voor **10 euro** (wordt niet automatisch verlengd)

De acceptgiro kan verzonden worden naar:

naam: .....
adres: .....
postcode/plaats: .....

VredesMagazine kan verzonden worden naar:

naam: .....
adres: .....
postcode/plaats: .....

Opsturen naar VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

Het Vredesmagazine en zijn organisaties

WILPF- WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht
Telefoon 023-5252201 / 030-2321745,
e-mail: info@wilpf.nl

Op de website wilpf.nl wordt momenteel aandacht besteed aan de viering van het 25-jarig bestaan van WILPF-Nederland.

HAAGS VREDESPLATFORM

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461,
2563 JC Den Haag (tel 070-3922102)
e-mail: jan.bervoets@casema.nl
website www.haagsvredesplatform.nl

Op zaterdag 26 juni is het weer zover. Duizenden veteranen bezetten weer de straten van Den Haag en het Malieveld om de oorlog te verheerlijken en de jeugd weer met wapens te laten spelen. Er zal toch weer een ander geluid moeten komen dan dat van een bezette stad.

VD AMOK

Ons adres: Obrechtstraat 43
3572 EC Utrecht 030 8901341
www.vdamok.nl

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristisch Onderzoekskolлекief (AMOK). We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeks dossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op giro 5567607 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

PAIS

De vereniging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters International. Onze wortels gaan terug tot 1921, de naam Pais is veel jonger en ontstaan na vele fusies.

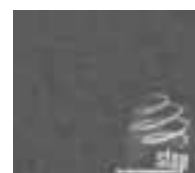

Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld.

Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-785.01.37.

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 20 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300 AE Leiden, tel: 0648233329.
e-post: info@humanistischvredesberaad.nl
website: www.humanistischvredesberaad.nl

Vanaf juli kunt u kandidaten opgeven voor de ereprijs Journalist voor de vrede 2010 Het is nu echt nodig: in Nederland zijn er 10x meer persvoorlichters en communicatiemedewerkers dan er journalisten zijn. Onafhankelijke journalistiek is noodzaak! Bel of mail ons.

Defensie Verkenningen

Het einde van het nationale leger • Goed vertrekpunt, verkeerde oriëntatie • Militarisme à la carte • Bezuinigen voor beginners • Opmaat voor een expeditieleger • Bibliografie

Dit dossier is een product van **VD AMOK**. Redactie: Kees Kalkman

Verkenningen en Brede heroverwegingen

Het project Defensie Verkenningen, de strategische toekomstverkenningen over het Nederlandse leger, ging van start in maart 2008. Het was het gevolg van een van de vele impasses van de regering Balkenende IV op het gebied van de politiek voor de lange termijn. In de voorafgaande jaren was het Nederlandse leger uitgemergeld door een interventiepolitiek die de ambitie had om ons land met de VS mee te laten vechten in de voorste linies, een politiek die geresulteerd had in een bijkans uitzichtloze oorlog in Afghanistan. Deze oorlog had zich bovendien ontwikkeld in de richting van een contraguerrilla, waarvoor het Nederlandse leger in feite niet goed was uitgerust, omdat her materieelbeleid in de vorige periode (sleutelwoord JSF) eerder gericht was op het meedoen in een oorlog met middelgrote rivalen van het type Iran en Irak. Het was duidelijk dat er ofwel geld bij moest ofwel de ambities naar beneden moesten worden bijgesteld. Aangezien de coalitiepartners CDA, CU en PvdA het hier niet over eens werden, lag het voor de hand om een studiec commissie in te stellen om het lange termijn defensiebeleid te bekijken en een aantal opties uit te werken.

Men had ervoor kunnen kiezen, zoals in eerdere gevallen was gebeurd, hiervoor een groep samen te stellen met een brede maatschappelijke basis, waarin ook experts en defensiespecialisten uit kringen van de diverse parlementaire oppositie zou zijn vertegenwoordigd, zodat een eventueel advies op een brede basis had kunnen rekenen. Maar in plaats daarvan werd een meer ambtelijke, technocratische invalshoek genomen, waarin de toenmalige politieke coalitie de regie bleef houden.

Vervolgens gebeurde er iets onverwachts. De grote economische crisis brak uit en leidde, omdat de banken ten koste van veel geld gered moesten worden, tot dreigende enorme tekorten bij de overheid. Omdat men het er ook hier niet over eens kon worden wie daarvoor moest opdraaien, werd een elegante uitsteloplossing gevonden door ambtenarenwerkgroepen op te dragen elk voor hun terrein bezuinigingsvoorstellen te ontwerpen tot 20% van de begrotingen. Bij deze zogeheten Brede Heroverwegingen was ook een Werkgroep 20 belast met het onderwerp Internationale Veiligheid

Dit voorjaar hebben beide projecten, ongetwijfeld voortgedreven door een vorm van lichte coördinatie, tot een resultaat geleid. Een dik rapport Defensie Verkenningen en een iets minder dik rapport Brede Heroverwegingen zagen het licht.

In dit dossier proberen we vanuit diverse invalshoeken na te gaan hoe de radicale vredesbeweging kan inhaken op deze rapporten. Ten slotte komt het in Nederland weinig voor dat er systematisch wordt nagedacht over defensie en krijgsmacht, laten we ervan profiteren.

Kees Kalkman

VOORWOORD

Het einde

Op 29 maart 2010 is het eindrapport van de interdepartementale projectgroep Strategische Verkenningen gepresenteerd aan de Tweede Kamer. Het bevat vier beleidsopties voor de toekomstige (2020-2030) rol van het Nederlandse leger:

- 1.** Veilig blijven: het leger beperkt zich tot bescherming of verdediging van het Nederlandse of Europese territorium of andere NAVO-partners
- 2.** Kort en krachtig: het leger legt zich toe op kortstondige interventies in het buitenland voor het handhaven en afdwingen van de internationale rechtsorde
- 3.** Veiligheid brengen: het leger specialiseert zich in langdurige stabilisatieoperaties
- 4.** Veelzijdig inzetbaar: het leger vervult een combinatie van bovenstaande functies.

WEL OF GEEN NATIONAAL LEGER

Bewust of onbewust worden de keuzemogelijkheden bij voorbaat beperkt. Neem bijvoorbeeld een kind dat niet wil eten: Je slaat als ouder dan de vraag of het kind wel of niet wil eten over, maar je vraagt meteen of het worteltjes, bietjes, spinazie of een mengelmoesje wil. Dat

van het nationale leger

Peleia

maakt de kans op wel eten aanzienlijk groter.

Dit moment van herijking van het Nederlandse leger biedt een goede mogelijkheid om voor de lange termijn het nut en de wenselijkheid van een nationaal Nederlands leger te heroverwegen. De discussie zou volgens mij ook moeten gaan over wel of geen nationaal leger.

Hans van Mierlo pleitte in Nederland ooit voor een internationale brigade van de Verenigde Naties (UN Stand-by Force) bestaande uit snel inzetbare eenheden uit diverse landen die gelijkwaardig zijn getraind en toegerust. In 2002 werd door de VN begonnen met het aanleggen van centrale legervoorraden in Brindisi (Strategic Deployment Stocks/ UN SDS) en met een systeem van toezeggingen van nationale overheden voor deelname aan de VN-brigade (Stand-by Arrangement System/ UN SAS). Over verdere ontwikkelingen hiervan hoort de Nederlandse burger weinig van de regering en de leger top.

GEZAGSORGANEN OP EEN HOGER NIVEAU

In zijn boek *Steunberen van de samenleving* beschrijft Kees Schuyt hoe in vroeger tijden in Nederland het recht van de sterkste heerste, en conflicten met wraak en eigenrichting werden beslecht. Op het gebied van regulering van maatschappelijke conflicten zijn grote vorderingen gemaakt. In plaats van wraak en eigenrichting hebben we inmiddels het strafproces, een publieke rechtsorde op een hoger niveau waarin conflicten worden voorgelegd aan en beoordeeld door een boven de partijen geplaatst en erkend rechtscollege.

Vroeger bestonden er ook stads- en provincielegertjes die elkaar bestreden. Tegenwoordig hebben we een nationale politie en een nationaal leger onder parlementaire controle.

Het is dus op nationaal niveau mogelijk gebleken maatschappelijke tegenstellingen te hanteren en te kanaliseren door ze te reguleren op een hoger niveau in nationaal erkende gezagsorganen.

Als dit op nationaal niveau mogelijk is

gebleken, moet het in principe ook internationaal mogelijk zijn op wereldniveau tegenstellingen tussen staten of allianties van staten te hanteren en te kanaliseren door het instellen van gezagsorganen op een hoger niveau. Hierin kunnen en moeten de Verenigde Naties een centrale rol spelen als een boven de staten geplaatst gezag.

DE TIJD IS RIJP

De sociaal-economische verhoudingen in de wereld zijn aan het verschuiven. De huidige hegemonie van de Verenigde Staten, met in het kielzog Nederland, is misschien niet toekomstbestendig. Andere landen, zoals China, worden steeds machtiger.

Er spelen mondiale problemen als toenemende schaarste van water, voedsel, energie en andere hulpbronnen, problemen als klimaatverandering, uitbuiting, corruptie en uit de hand gelopen wapening. Deze mondiale problemen vereisen een mondiale aanpak.

Geweldbeheersing kan niet overgelaten worden aan individuele staten of allianties van staten, omdat daarmee de belangen van de sterkste worden gediend en niet die van de zwakkeren.

Wanneer een deel van de bevolking van een tijdenlang uitgebuite en onderdrukte staat in opstand komt tegen de sterke overheerser, getuigt het van kortzichtigheid en egocentrisme dit alleen maar als terrorisme te bestempelen. Het probleem uitsluitend benoemen als terreur leidt de aandacht af van de systematische, als normaal ervaren misdaden van de overheerser. Men hekel terech de terreur maar is blind of houdt zich blind voor de eigen misdaden.

Slechts door een onpartijdig gezag boven alle staten aan te stellen kan beoordeeld worden wat het recht/onrecht van beide zijden behelst en hoe daar het beste mee om kan worden gegaan. De huidige Verenigde Naties hebben nog niet die macht en autoriteit. Dat komt omdat de VN nog te zeer onder invloed staan van de rijke westerse landen en nog te afhankelijk zijn van de financiële steun van bijvoorbeeld de USA. De gefixeerdheid op het eigenbelang van en het onderling wantrouwen tussen staten maken dat de

ontwikkeling van een autoriteit op wereldniveau maar moeizaam verloopt. Ook de Nederlandse regering poogt te weinig de rol van de VN te ondersteunen en te versterken. Zo meent de Nederlandse regering nog steeds dat oorlogen in Irak en Afghanistan zonder toestemming van de Veiligheidsraad van de VN gevoerd kunnen worden. Bovendien meende de Nederlandse regering het zich te kunnen permitteren het Nederlandse volk illegale oorlogen in te praten met allerlei drogredenen, zoals 'massavernietigingswapens' en 'vredesmissie'.

POLITIEKE KEUZE

De Nederlandse regering kan nu een politieke keuze maken: Blijft het leger ingezet worden als instrument van een op zichzelf gerichte neokoloniale staat of wordt het als instrument ingezet voor een organisatie van wereldburgers met een verantwoordelijkheid die verder strekt dan het eigenbelang en dat van zijn bondgenoten.

De Nederlandse regering zou door op termijn niet te kiezen voor een eigen nationaal leger, maar voor een legermacht ten dienste van de VN-brigade, een internationale impuls kunnen geven aan de versterking van de VN.

In Nederland passen geen aparte stads- en provincielegertjes meer, op wereldniveau passen geen nationale legers meer. Misschien wordt het mogelijk dat in de verre toekomst staten hun onderlinge geschillen zullen voorleggen aan het Internationaal Gerechtshof in plaats van de wapens op te pakken en het uit te vechten.

Nederland, zet in op de Verenigde Naties en niet op de Verenigde Staten (NAVO)!

John Zant
Amsterdam

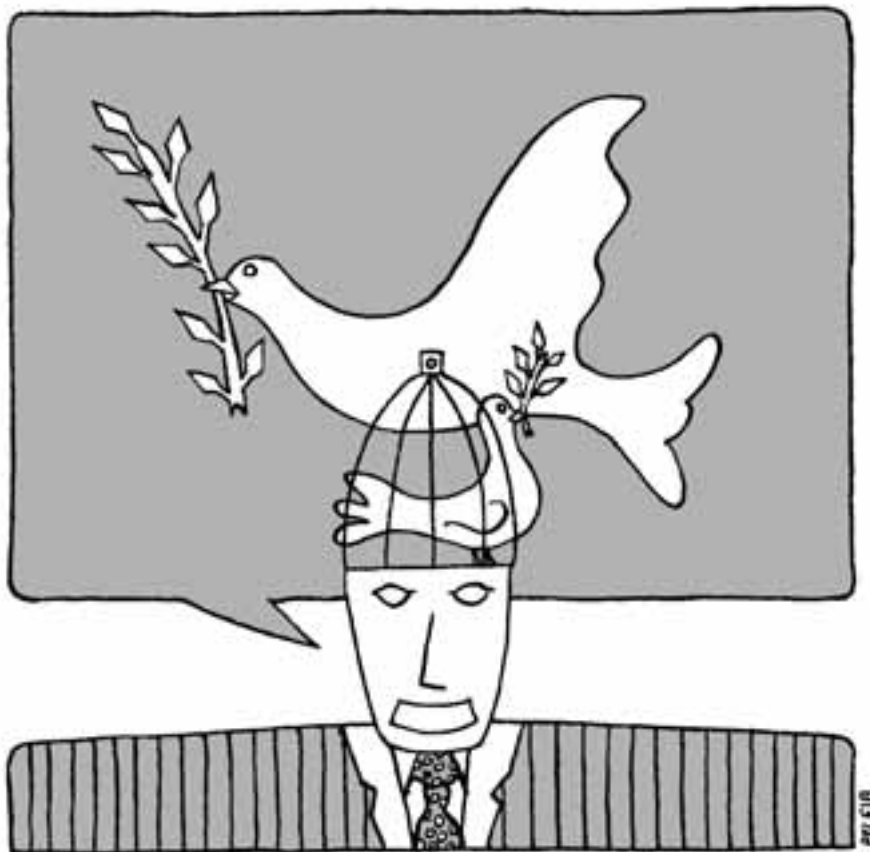
BRINDISI UN LOGISTIC BASE

Goed vertrekpunt, verkeerde oriëntatie

Zeker in vergelijking met de 40 jaar die daaraan voorafgingen heeft de Nederlandse krijgsmacht de afgelopen 20 jaar haar doelstellingen, werkwijzen en de daarbij in te zetten mensen en middelen met grote regelmaat ingrijpend moeten aanpassen. Dat geldt ook voor de verschillende veiligheidsstrategieën van de Nederlandse regering, de EU, de NAVO en de Amerikaanse overheid die veelal slechts een houdbaarheidsdatum van vijf tot tien jaar blijken te hebben.

Op zich is het dan ook wel verstandig om een groep deskundigen aan het werk te zetten, die buiten de waan van de dag om kijken welke ontwikkelingen zich nu voordoen en welk langere termijn beleid ten aanzien van de Nederlandse krijgsmacht daar bij hoort. Twee jaar lang is daar onder de verantwoordelijkheid van zes ministers vanuit een “interdisciplinaire, interdepartementale en internationale benadering” aan gewerkt en op 29 maart verscheen het eindrapport onder de simpele naam ‘Verkenningen’ die, volgens de ondertitel, houvast zouden moeten geven voor de krijgsmacht van de toekomst.

De eerste helft van deze verkenningen, waartoe ik me hier zal beperken, is een degelijk stukje werk. In samenspraak met tal van internationale deskundigen en buitenlandse strategiecentra zijn allerlei majeure ontwikkelingen en veiligheidsrisico's in kaart gebracht en op grond daarvan komen de samenstellers van de defensieverkenningen tot vier scenario's. Die majeure ontwikkelingen kunnen we allemaal wel aanvoelen: toenemende mondialisering, een sterke machtsverschuiving van met name Europa naar China en de regio daaromheen, een afkalvende positie van nationale staten in de richting van regionale samenwerkingsverbanden en niet-staatelijke actoren als multinationals, niet-gouvernementele organisaties etc. De geïnventariseerde veiligheidsrisico's kunnen we ook wel dromen: kernwapens, terroristische

groeperingen, polarisatie in de diverse samenlevingen (ook de onze), migratie, energie- en grondstoffenschaarste, klimaatverandering, fragiele staten, burgeroorlogen of etnisch-religieuze conflicten, etc. Terecht wordt vervolgens geconstateerd dat de inrichting van de krijgsmacht niet zozeer afhankelijk is van al deze ontwikkelingen en dreigingen, maar meer van de vraag hoe we de komende 10, 20 jaar met elkaar op wereldschaal besluiten hiermee om te gaan. En dan volgen de scenario's.

LEITMOTIV

Het eerste scenario dat aan de orde komt is 'Multilateraal' genoemd en heeft als *Leitmotiv* meegekregen “Wat kunnen we samen oplossen?” In dit scenario heeft de wereldgemeenschap besloten om steeds meer mondiaal samen te werken en de problemen binnen de Verenigde Naties op te lossen. Er zijn internationale verdragen over de verschillende veiligheids-

risico's afgesloten en de grootmachten, VS, China, Rusland en de EU hebben gekozen voor samenwerking binnen de VN, waar overigens ook de opkomst van nieuwe grootmachten als India en Brazilië met een permanente zetel in de Veiligheidsraad is weerspiegeld. Natuurlijk zijn er nog steeds belangenconflicten en problemen met bepaalde staten of niet-staatelijke actoren, maar die worden samen aangepakt. Voor regionale conflicten zijn instrumenten voor conflicthantering en civiel-militaire samenwerking verder uitgewerkt. De wereldwijde defensie-inspanningen kunnen omlaag.

Het tweede scenario heet 'Multipolair' en is voorzien van het *Leitmotiv* “Wie bedienen de *power button*? De wereldgemeenschap is uiteengevallen in onderling rivaliserende machtsblokken, waarvan de VS en China de belangrijkste zijn en Europa, Japen, Brazilië, India en Rusland een rol in de tweede of zelfs de derde linie spelen. Er is een continue strijd

gaande over energiereserves en niet zelden leidt dat tot kleine gewapende schermutselingen, met name in de grondstofrijke gebieden in het Midden-Oosten, Centraal-Azië en Afrika. De Verenigde Naties bestaan nog, maar zijn feitelijk uitgespeeld omdat de machtsblokken nauwelijks eensgezind kunnen optreden. Militaire uitgaven voor bewapening, technologische voorsprong en voor het regelmatig voeren van een schermutseling nemen toe.

Het derde scenario luistert naar de naam 'Netwerk' en heeft als *Leitmotiv* "Is iedereen goed aangesloten?". De wereld is een *global village* geworden: een wereldwijde samenleving van burgers en burgerorganisaties, met een flink uitgedeelde rol voor staten en statelijke samenwerkingsverbanden. Op het wereldtoneel spelen multinationals, niet-gouvernementele organisaties, handelsconglomeraten, supergrote steden, filantropen als George Soros, maar ook internationale criminele netwerken, terroristische groeperingen en private militaire bedrijven een belangrijke rol. Ze hoeven zich weinig aan te trekken van nationale wet- en regelgeving en velen zijn inmiddels machtiger dan welke staat ook (op dit moment zijn sommige van die actoren al machtiger dan de meeste staten in Afrika, dus zo gek is dat niet). Ook burgers identificeren zich vooral met deze niet-staten en mensen zijn onderling verbonden over grenzen heen. Dat leidt echter ook tot grote afhankelijkheden en tot onvoorspelbare gevolgen van incidenten elders in de wereld. De strijd zal vooral bestaan tussen de *haves* en de *have-nots* waarbij de laatsten een prooi kunnen vormen voor criminele netwerken. De staten en hun samenwerkingsverbanden zullen grote moeite hebben om al hun burgers veiligheid te garanderen. Meestal zal het daarbij gaan om gewelddadige, hightech-acties van relatief kleine groepen.

Het vierde scenario tenslotte, heeft de benaming 'Fragmentatie' gekregen en het *Leitmotiv* "Hoe blijven WIJ veilig?". De geschetste situatie doet Hobbesiaans aan: een strijd van allen tegen allen. De staten hebben de controle verloren, maar de wereldwijde samenwerkingsstructuren tussen burgers over grenzen heen zijn ook uiteengevallen. Burgers zoeken hun heil in de eigen omgeving en verzorgen daar zelf hun veiligheid. Of de staat daar nog een rol in speelt, hangt af van het vertrouwen dat men nog in die staat

heeft. Men moet in ieder geval weinig hebben van internationale samenwerking of van een internationale economie. Volgens de opstellers van dit scenario zou een dergelijke Fragmentatie heel goed mogelijk zijn als de huidige economische crisis niet wordt opgelost en staten hun geloofwaardigheid bij de bevolking kwijtraken. De roep om de euro maar weer vaarwel te zeggen kan een eerste teken in deze richting zijn. Door het verlies van het geweldsmonopolie van de staat,

DE BTC OLIEPIJPLEIDING (BAKOE-TLIBIS-CEYHAN), 2005

zullen de verschillende krijgsmachten in de meest uiteenlopende strijdtonelen verwickeld raken.

KOUDE DOUCHE

Vier scenario's die, als je er over nadent en ook leest wat de projectgroep er zelf over schrijft en naar welke literatuur ze verwijst, helemaal niet ondenkbaar zijn. Misschien zelfs wel waarschijnlijk. Natuurlijk zijn ook tussenvormen mogelijk, maar ook is zonneklaar van welk scenario de vredesbeweging het meeste heil zou mogen verwachten: het multilaterale met mogelijk een paar elementen van het netwerkmodel. Het scenario waar ze zich eigenlijk ook al meer dan een eeuw voor heeft ingezet: bevordering internationaal recht, diplomatieke oplossingen voor conflicten, rol van een mondiale burgersamenleving, etc.

Maar dan volgt de koude douche. Er wordt namelijk in de Verkenningen voortdurend benadrukt dat de ontwikkelingen naar een bepaald scenario volledig autonoom en buiten onze invloed om plaats zullen vinden. Natuurlijk heb-

ben we als vredesbeweging inmiddels geleerd dat de (wereld)samenleving niet maakbaar is, maar dat onze overheid het hoofd in de schoot legt, terwijl ze ook in deze Verkenningen steeds weer benadrukt dat Nederland de zestiende economie in de wereld vormt en de negende exportnatie; dat Nederland een belangrijke positie in internationale financiële instellingen als het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank heeft, de vestigingsplaats is van belangrijke internationale juridische instellingen en voorop loopt op de beleidsterreinen die van belang zijn voor ontwikkelingslanden (hulp, handel, investeringen, migratie, milieu en veiligheid). Dan neem je jezelf als overheid niet serieus. Dan zul je op basis van deze Verkenningen als de wiedeweerga een buitenlands beleid moeten vormgeven dat gericht is op de versterking van een civiele multilaterale wereldsamenleving en al je diplomatieke, juridische, economische en ontwikkelingskracht daarvoor moeten inzetten.

Daarmee kom ik op een tweede kanttekening en dat is dat in de Verkenningen wordt gedaan alsof bij alle veiligheidsrisico's ook een taak voor de krijgsmacht is weggelegd. Er wordt wel gesproken van een verbreding van het veiligheidsbegrip aan het eind van de Koude Oorlog. Dat is ook zo, maar daarbij was het juist expliciet de bedoeling om te laten zien dat militaire veiligheid slechts een heel klein onderdeel is van het totaal aan soms gespannen verhoudingen waarvan het merendeel langs andere weg opgelost kan worden. Bijvoorbeeld door intensievere economische samenwerking of door het toekennen van een grotere rol van groepen burgers in het staatsbestel. In de Verkenningen zal veel nadrukkelijker aangegeven moeten worden welke veiligheidsrisico's wel en welke geen taak voor de krijgsmacht inhouden.

Al met al is mijn conclusie dat het eerste deel van de Verkenningen een degelijk en heel bruikbare analyse bevat, maar de eenzijdige doorvertaling van de scenario's naar de krijgsmacht niet terecht is. De bijdrage van de Verkenningen zou eerder gericht moeten worden op het ontwikkelen van andere dan militaire maatregelen en vooral ook op het ontwikkelen van een breed buitenlands beleid dat zich inzet voor een zo vreedzaam mogelijke multilaterale wereld met een sterke rol voor de civiele samenleving.

Jan Schaake

Militarisme à la carte

Ambtenarenwerkgroep 20 'Internationale Veiligheid' lijkt voortvarend en opgewekt te werk zijn gegaan bij het uitwerken van bezuinigingsvarianten, waarbij de opdracht was ervoor te zorgen dat tenminste één variant structureel 20% zou besparen op de defensiebegroting en varianten van meer dan 20% ook waren toegestaan. Op het eerste gezicht zou dit enige verbazing kunnen wekken. Maar bij nader inzien is het voorstelbaar dat topambtenaren stilletjes genieten van het uitwerken van varianten waarbij hun eeuwige tegenstanders, de generaals en het topgarnituur van de marine, veren moeten laten. En het zal vast ook erg leuk zijn om je in het geniep te laten voeren door een vlagofficier van de marine met vernuftige argumentaties waarom de landmacht voor een groot deel kan worden afgeschaft.

We hebben het over een bedrag aan militaire uitgaven van rond 7,7 miljard euro in 2010, verdeeld over marine, landmacht, luchtmacht, defensie materieelorganisatie en ondersteunende diensten. Niet hierin begrepen zijn de zogenaamde crisisinterventiekosten, de kosten van de gevoerde oorlogen, die zijn verwerkt door een andere groep ambtenaren (dat is nog eens een bedrag van zo'n 300 miljoen euro). Een besparing van 20% op de gelden in de eigenlijke defensiebegroting komt neer op rond 1,5 miljard euro en dat moet structureel worden bezuinigd, dat wil zeggen dat het uitgavenniveau blijvend met dit bedrag omlaag gaat.

De ambtenaren hebben een groot aantal varianten uitgewerkt, toch blijven sommige hervormingen vrijwel taboe. Zo heeft Nederland twee snelle interventie-eenheden, de luchtmobiele brigade en het korps mariniers. Marine en landmacht hebben ook allebei hun eigen *special forces*. Toch zijn er geen voorstellen om deze eenheden te integreren.

Ook het niveau van brigadestaf (de grotere eenheid bij de landmacht) blijft in alle voorstellen gehandhaafd, zij het in enkele rudimentair. Verder is er geen voorstel waarbij de drie krijgsmachtdelen marine, landmacht en luchtmacht tot een enkele vredes- of interven-

tieorganisatie worden samengevoegd.

Daarnaast blijven een aantal drogere-neringen in de plannenmakerij een rol spelen. Zo is er bijvoorbeeld de steeds beklemtoonde noodzaak tot escalatiedominantie. Dat wil zeggen dat je, als je eenmaal in gevecht bent geraakt en het onderspit dreigt te delven, met steeds zwaardere middelen terug moet kunnen komen om alsnog de overhand te krijgen. Dit laat enerzijds de centrale les buiten beschouwing die uit het Srebrenica-drama is getrokken, namelijk dat Nederland nooit meer in een situatie terecht moet komen dat het alleen moet vechten. Nederland zou voortaan altijd in een groter verband, waar die middelen wel aanwezig zijn, optreden. En anderzijds dat bij het soort hopeloze interventieoorlogen waarin wij ons momenteel dreigen te specialiseren, de-escalatie en exitstrategieën eigenlijk veel belangrijker zijn. Ondertussen wordt dit wel als argument gebruikt om een groot aantal zware wapens te behouden.

En dan nu de varianten van de ambtenaren. We laten er een aantal de revue passeren:

Variant A "Veilig Blijven" oftewel de Verdediging van het Koninkrijk
Bij deze variant treedt de Nederlandse

krijgsmacht vooral defensief en reactief op en richt zich op het bestrijden van de gevolgen van veiligheidsproblemen voor zover deze de Nederlandse belangen aantasten. Er wordt een beperkte bijdrage geleverd aan de verdediging van het grondgebied van NAVO en EU. Een en ander betekent opheffing van de tankbataljons, halvering van de artillerie en verlaging van het aantal helikopters en vliegtuigen voor luchttransport. Het levert een structurele besparing op van rond 1 miljard euro.

Variant B "Kort en Krachtig" oftewel de interventiemachine

Dit is eigenlijk een poging om de huidige politiek van interventieoorlogen voort te zetten onder de nieuwe omstandigheden van economische crisis en grondstoffenschaarste. Dat heet "internationale rechtsorde" maar vooral ook verdediging van de Nederlandse belangen buiten de landsgrenzen.

Het betekent het behoud van de mogelijkheid voor offensieve operaties ook ter grootte van een brigade. Dat is de grotere eenheid van rond 3000 militairen bestaande uit meerdere bataljons met ondersteunende eenheden. Overigens is Nederland sinds het einde van de Koude Oorlog nooit meer op dat niveau actief geweest, dus de zin ervan is wat onduidelijk behalve dat het veel generaals oplevert. Het verschil met variant A zit hem vooral erin dat hier niet wordt bezuinigd op de luchttransportcapaciteit. De structurele besparing is 990 miljoen.

Variant C "Veiligheid brengen" oftewel bezettingsmacht

"Stabilisatiemacht" is hier het toverwoord, er wordt daarbij ook wat geflirt met het begrip vredesoperaties. Stabilisatie is wat Nederland in Afghanistan pretendeert te doen, het gaat niet om je in te vechten in een land, maar de fase daarna. En verder gaat het om preventieve militaire operaties. In deze variant is het grotere brigadeniveau overbodig, het betreft een langdurige bezetting van een provincie of district of op zee patrouilleren met fregatten. Hier heb je bijvoorbeeld geen Patriotraketten voor nodig, maar wel artillerie als vuursteun en juist meer trans-

Peleia

porthelikopters. Men hoopt 900 miljoen euro te besparen.

Variant D "Veelzijdig inzetbaar" oftewel het mini-massaleger

De basisstructuur van de Nederlandse krijgsmacht is nog steeds die van het traditionele nationale leger dat geacht werd te land, ter zee en in de lucht de grenzen te verdedigen en daartoe over alle specialisaties beschikte. In de loop van diverse inkrimpingsrondes werd steeds de kaasschaaf gehanteerd, zonder echte keuzes te maken, zoals in andere varianten nu wel wordt geprobeerd.

In deze variant is het dus van alles een beetje minder, de grens van dit model is echter wel zo'n beetje bereikt en de besparing is structureel dus niet meer waard dan 400 miljoen euro.

Variant E "Meerzijdig beperkt" oftewel het vestzaklegertje

Tijdens de Republiek van Weimar waren er op grond van het Verdrag van Versailles aanzienlijke beperkingen opgelegd aan de Duitse *Kriegsmarine*. Dit leidde tot het verschijnsel vestzakslagschip, kleine maar snelle en zwaarbewapende slagscheepjes die net onder de normen vielen. Met een beetje ironie kun je deze variant daarmee vergelijken. Zo wordt bij de landmacht het brigadeniveau losgelaten en alleen op bataljonsniveau geopereerd,

waarbij het aantal bataljons nog verder wordt beperkt evenals helikopters en jachtvliegtuigen. De besparing is behoorlijk groot, 1245 miljoen.

Variant F "Beperken internationale interventies" oftewel: Fort Europa en de landmacht

In dit model ligt de volledige nadruk op de zogenaamde *homeland defence* (nog bekend van de serie 'Daar komen de Schutters') en het optreden dicht bij de grenzen van Europa tegen piraten en migranten. De marine wordt flink gereduceerd, het commando zeestrijdkrachten opgeheven en het restant ondergebracht bij de landmacht. Er blijven maar twee squadrons F-16 over. Dit levert nog meer op: 1535 miljoen.

Variant G "Inzetten op specifieke kwaliteiten" oftewel interventie light met luchtmacht en marine

Min of meer het omgekeerde van de vorige variant. Nu wordt de landmacht gereduceerd, er blijven nog maar een paar bataljons over en die worden ondergebracht bij de marine (commando's, genie en EOD) en de luchtmacht (luchtmobie-

le brigade). Ook hier worden de squadrons tot twee gereduceerd. Dit levert het record op van structureel bijna 2100 miljoen bezuiniging.

Variant H "Dienstplicht" oftewel soldaten op een koopje

Een van de meest curieuze varianten, het leger gaat in een deel van zijn personeelsbehoefte voorzien door hapsnap een aantal dienstplichtigen op te roepen. Dat is mogelijk, omdat in Nederland de diensplicht niet is afgeschaft, maar alleen de opkomstplicht opgeschort. Het levert soldaten op die weliswaar goedkoop zijn (eventueel te betalen met een zakgeld van 6000 euro), maar beperkt inzetbaar. Ze kunnen namelijk niet bestemd worden voor operationele functies, omdat die militairen te alle tijde moeten kunnen worden uitgezonden naar het buitenland. Bij dienstplichtigen mag dat niet (overigens een belangrijke reden om destijds de opkomstplicht op te schorten). Het gaat dus alleen om ondersteunende functies, rond 25% van het geheel. Dit kan structureel 92 miljoen euro opleveren, waar dan wel weer 12 miljoen aan meerkosten afgaan omdat er ook weer instructeurs en dergelijke nodig zijn voor de dienstplichtigen.

NUTTIGE BEREKENINGEN

De laatste varianten betreffen het drastische verminderen van militaire bijstand aan civiele autoriteiten (34 miljoen), bezuinigingen op arbeidsvoorwaarden (er zou nog 320 miljoen uit het personeel zijn te persen), efficiencymaatregelen (75 miljoen) en reductie van staven (50 miljoen).

Ten slotte kan nog worden opgemerkt dat bij de meeste varianten het aantal squadrons F-16 (er blijven er meestal vier van de vijf over) worden geconcentreerd op een enkele luchtmachtbasis. En dat in vrijwel alle varianten de samenwerking in het Duits-Nederlandse legerkorps wordt opgezegd.

Dit suggereert dat deze twee maatregelen vrijwel zeker in de toekomst zullen worden gerealiseerd.

Al met al in zijn concreetheid toch wel een nuttig stukje werk dat bruikbaar zou kunnen zijn met toekomstige discussies over defensie. Nu nog een regering die er iets mee wil doen.

Kees Kalkman

De verkenningen – opmaat

Toen het Verkenningenproject in 2008 gepresenteerd werd, waarschuwde toenmalig minister Bos van Financiën (PvdA) naar nu blijkt terecht, tegen verhoging van het defensie budget. Voormalig minister Zalm werd voorzitter van de klankbordgroep, die het project moest begeleiden, waarschijnlijk omdat hij de reputatie bezat van iemand die op de centen zou passen, door een behoudend financieel defensiebeleid. Welnu, dat is inmiddels een misverstand gebleken. Bij de presentatie van het slotrapport waarschuwde hij tegen bezuinigingen tot 20%: Dit “staat al snel op gespannen voet met het uitoefenen van de grondwettelijke taken”.¹

Daarmee gaf hij de kritiek op bezuinigen weer die in het rapport is ingebouwd. Het Verkenningenproject werd uitgevoerd onder regie van een interdepartementale projectgroep bestaande uit ambtenaren afkomstig uit de ministeries van defensie, binnenlandse en buitenlandse zaken en financiën. Het had als doel om een inschatting te maken van toekomstige ontwikkelingen en de bijbehorende dreigingen in de wereld van de 21e eeuw, en op

soort leger is nodig voor welke dreiging? Welk leger hoort bij welke toekomst, gegeven de drie basiselementen van het Nederlandse defensiebeleid: hulp bij binnenlandse crises, bescherming Nederland en handhaving internationale rechtsorde? Het is de laatste stap die het werkelijke probleem vormt: de brug, als het ware, tussen de lange en middellange termijn ontwikkelingen en de hedendaagse samenstelling van de krijgsmacht. De reden daarvoor is evident: het analyseren van zulke problemen in het kader van één kabinetsperiode betekent dat men met de defensiepolitiek van de zittende regering te maken krijgt. Dat betekent op zijn beurt dat verkiezingen (die nu ook hebben plaatsgevonden) zeer relevant worden evenals de toekenning van middelen aan de hedendaagse krijgsmacht via de defensiebegroting. Daarmee gaat het gewicht van het verleden ook een zeer belangrijke rol spelen. De krijgsmacht is immers een ‘reëel existierend’ instituut, compleet met een omvangrijk lobby apparaat dat zijn vaardigheid heeft getoond bij het verkopen van het JSF programma en de Afghanistan oorlog aan het Nederlandse publiek. Het reduceren van de omvang van de krijgsmacht en vooral, het beperken van het ambitieniveau, is niet eenvoudig, gegeven haar belang bij de uitvoering van bestaande plannen. En ook niet onbelangrijk: de invloed van een grootscheepse contra guerrilla oorlog in centraal Azië waarin dat leger verwickeld is.

Het Verkenningenproces werd niet alleen intern gevoerd. Op pagina 10 van het rapport wordt een reeks binnenlandse en buitenlandse instituties en deskundigen opgenoemd waaraan advies is gevraagd. Ze werden geraadpleegd in verband met hun visie op de internationale politiek. De meesten daarvan hanteerden

LANCERING ROBOTVLIEGTUIGJE

een geopolitieke visie op de wereld, die militaire macht vanzelfsprekend aanvaardde als een belangrijk instrument in de internationale machtsverhoudingen. Deze machtsverhoudingen zijn aan het verschuiven en nieuwe factoren zoals klimaatverandering, desintegrerende staten en nieuwe regionale machten zijn ook van belang. De door hen gepresenteerde analyses fungeerden als een soort raamwerk waaromheen de toekomst werd voorspeld en de mogelijke dreigingen voor Nederland die daaruit zouden voortvloeien. Daarbinnen zou de toekomstige krijgsmacht straks moeten opereren en dus alvast moeten worden omgebouwd met het oog op die toekomstige dreigingen

VERKENNINGEN:VERTALING VAN DE SCENARIO'S

De presentatie van de Verkenningen op 29 maart 2010 vond plaats vlak voor die van de bezuinigingvoorstellen voor defensie (1 april 2010). Het ligt voor de hand dat er overleg is geweest tussen de betrokkenen. Die interactie maakt het rapport interessant omdat het de ideologische basis vormt voor de praktische toekomstplannen van defensie. Daarbij wordt vermoedelijk ook gekeken naar het NAVO Strategisch Concept, dat in november op een NAVO top in Lissabon zal worden aangenomen. Te verwachten valt dat dat de noodzaak voor een krijgsmacht, in staat om interventie oorlogen

ROBOTVLIEGTUIGJE MET BOMMEN AAN BOORD

grond van rationele overwegingen te komen tot het soort krijgsmacht noodzakelijk om die dreigingen op te vangen. Maar de presentatie van Zalm maakte duidelijk dat er sprake was van een vooronderstelling: namelijk zo weinig mogelijke bezuinigen op het militaire apparaat.

Dit standpunt vloeide voort uit de opzet van het Verkenningen rapport. Het beschrijft op een verdienstelijke manier mogelijke ontwikkelingen in de wereldpolitiek (zie de samenvatting van Jan Schaake elders in dit dossier). Vervolgens wordt een ‘vertaalslag’ gemaakt: welk

voor een expeditieleger?

te voeren, zal benadrukken. Het in mei verschenen experts' rapport van de Commissie Albright, een leidraad voor het definitieve Strategisch Concept, wijst daar zeker op. Onder het kopje *Guidelines for Missions Outside Alliance Borders* staat:

“Accordingly, the Strategic Concept should include a clear statement of defence priorities. These begin with the ability to defend Alliance territory, but include the capacity to undertake demanding missions at strategic distance, help shape the international security landscape, and respond to unpredictable contingencies when and where that is required.”²

De deelname van Shell-topman Van der Veer suggereert dat ook de energie belangen niet uit het oog worden verloren.

De combinatie van de Verkenningen en het Strategisch Concept zal, samen met een vermoedelijk rechts Nederlands defensiebeleid, geen al te strenge bezuinigingen toelaten. Ingebouwd in zowel het Verkenningen traject als het NAVO Strategisch Concept is het vaststellen van de zienswijze dat de ‘juiste’ weg bestaat uit niet bezuinigen en zelfs uitbreiding van de krijgsmacht. Iedereen die geen heil ziet in militaire oplossingen voor de wereldproblemen wordt bij voorbaat negatief afgeschilderd.

Ingebouwd in de opzet van ‘Verkenningen’ is de nadruk op toekomstverwachtingen die negatief zijn (het wordt een gevaarlijke wereld) Dit wordt beschreven in het eerste deel van het rapport (zie artikel Jan Schaake), dat bestaat uit een uitvoerige opsomming van mogelijke toekomstscenario's. Dat zijn de dreigingen en gevaren die horen bij bepaalde prognoses – een unipolaire, of gefragmenteerde of multipolaire wereld. Elk plan voor defensie moet beoordeeld worden met het oog op die toekomst. Wat kan het Nederlandse leger bijdragen aan het verminderen van die gevaren in die toekomstige en deels onbekende wereld?

In het tweede deel worden vier antwoorden op die vraag gegeven: vier soor-

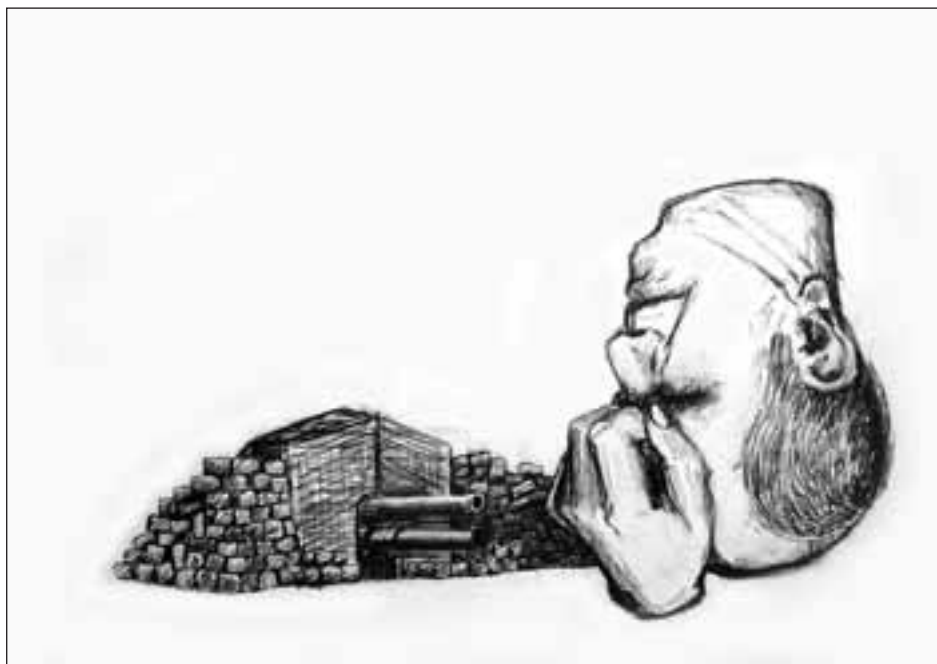
ten toekomstige krijgsmacht, samengesteld op grond van toekomstverwachtingen en korte termijn politieke doelen. Die zijn:

- a. Beschermen (van Nederland/NAVO)
- b. Intervenieren (invasies overal ter wereld)
- c. Stabilisatie (oa vredesoperaties)
- d. Veelzijdig (alles kunnen, zoals nu)

Voor elk van vier soorten toekomstige krijgsmacht worden de gevolgen beschreven per krijgsmachtonderdeel voor landmacht, luchtmacht, marine en marrechaussee. In elke opzet bestaan drie varianten: 1,5 miljard meer of minder uitgeven, of gelijk blijven – een totaal van 12 modellen. De vier ‘min’ varianten krijgen

ninkrijk voorop staan. Bij deze afweging doen zich voor de politiek de hieronder gestelde vijf strategische vragen voor:

1. Welke militaire bijdrage wil Nederland in internationaal verband en ten opzichte van andere landen leveren? Wat willen we in de wereld betekenen? Voor welke belangen en waarden staan we pal? Wie zijn we?
2. Welke defensie-inspanning is nodig of wenselijk in het licht van de omgevingsanalyse van de Verkenningen? Hoe gaan we om met de fundamentele onzekerheid over toekomstige ontwikkelingen?
3. Welke balans moet worden getroffen tussen de bescherming en zo nodig verdediging van het eigen en het

Bram van Waardenberg

een speciale behandeling, in een geel kader.³ Dat wil zeggen: de negatieve gevolgen van bezuinigingen worden extra benadrukt.

De belangrijkste politieke vragen voor de korte termijn politiek staan op pagina 310, als volgt:

VIJF STRATEGISCHE VRAGEN VOOR DE POLITIEK

Politieke besluiten over de toekomst van de krijgsmacht moeten bovenal berusten op een integrale afweging waarin de belangen en de doelstellingen van het Ko-

bondgenootschappelijke grondgebied en het optreden bij de bron van bedreigingen van onze veiligheid (al dan niet ter bevordering van de internationale rechtsorde)?

4. Welke bijdrage moet de krijgsmacht binnen de landsgrenzen leveren aan de veiligheid van onze samenleving in het licht van de groeiende kwetsbaarheid voor maatschappelijke ontwrichting?
5. Welke afhankelijkheden van andere landen kan Nederland op veiligheids- en defensiegebied aanvaarden? Tot

welk punt willen we onze autonomie behouden?

Deze vragen definiëren ook wat we volgens de schrijvers belangrijk horen te vinden. Het gaat hier om zaken zoals Nederlands positie in de wereld, wat is de omgevingsanalyse, balans tussen inzet nationaal en elders, rol van krijgsmacht voor de eigen veiligheid, hoe is de afhankelijkheid van andere landen?

Zo'n probleemstelling verraadt ook de beperkingen van de hele Verkenning-exercitie. Veiligheid wordt strikt gezien als een militaire aangelegenheid. Buitengesloten worden internationale diplomatie, economische verhoudingen en de rol die de eigen economische overheersing in de wereld speelt in het creëren van conflicten. De zeer vaak gebruikte veiligheidsredenering (je moet in staat zijn om daarginds oorlog te voeren, anders zullen we hier moeten vechten) wordt nergens omgekeerd: het feit dat wij daarginds vechten, kan de wereld juist onveiliger maken – we halen dan de problemen hier naar toe en stabiliseren niets.

Deze tunnelvisie van de schrijvers van het rapport heeft tot gevolg dat gedeelde veiligheid, alles wat niet-militair is, buiten het analyseraam wordt gezet. Anders gezegd: als je een hamer hebt, dan ben je geneigd om alle problemen als spijkers te zien. Dit is het belangrijkste gebrek van de hele exercitie. Een gebrek dat vanzelfsprekend leidt naar 'oplossingen' waarin militaire macht en middelen een centrale rol spelen.

In een annex wordt een beoordelingskader neergezet – de gevolgen van het kiezen voor een van de 12 varianten.⁴ In dit diagram wordt aanschouwelijk wat de schrijvers beschouwen als essentiële politieke criteria (in de verticale kolom, verdeeld in politiek-strategisch en militair operationeel). Daar worden de eerder geschetste toekomstscenario's verlaten: het gaat hier vooral om criteria die van belang zijn voor de huidige politiek, voor de komende bezuinigingsronde en vanzelfsprekend de verkiezingen. Bijvoorbeeld zaken als de *internationale positie van Nederland*, de *invloed op militaire besluitvorming* (daarmee wordt ongetwijfeld bedoeld de internationale, vooral Amerikaanse of wellicht EU besluitvorming door Frankrijk/Duitsland) en *Nederlandse veiligheidsbelangen*. Volgens deze en andere criteria wordt bezuinigen op de krijgsmacht gedefinieerd als nega-

tief - aangegeven door veel rood (zie diagram) in de 'min'-varianten (anderhalf miljard bezuinigen), terwijl het meeste groen zit in de plus varianten (anderhalf miljard erbij), en dan vooral bij de plus versie van 'veelzijdige inzet' variant D. Ook de stabilisatie variant C (waar de VN operaties bij zitten) wordt overwegend positief beoordeeld als men bereid is om meer geld uit te geven.

KRITISCHE NOTEN

Het proces waarbij het Verkenningen rapport tot stand kwam was erop gericht om onder Nederlandse deskundigen een brede consensus te creëren. Van belang daarbij was niet zozeer instemming met één van de geboden scenario's, als wel aanvaarding van het onderliggende wereldbeeld. Dit dwingt tot aanvaarding van de noodzaak om problemen te bena-

deren met militaire oplossingen. Gezien de opdracht van het project is dat logisch. Maar niet vanuit een bredere visie op de internationale wereldpolitiek, die kort kan worden samengevat als: de enige echte veiligheid is gedeelde veiligheid. Anders gezegd: diplomatieke, economische juridische maatregelen zijn minstens zo belangrijk om een probleem op te lossen.

Daarbij speelt de aanvaarding van het Orwelliaanse gebruik van het begrip 'vrede' een cruciale rol. Woorden zijn belangrijk. Orwell schreef er al over in zijn toekomstroman '1984' geschreven in 1948: het ministerie van oorlog werd het ministerie van vrede. Het rapport heeft het over 'vredesoperaties', terwijl die in feite oorlogen zijn. Dat is misschien een gevolg van de toenemende invloed van 'media operations' uitgevoerd door de afdeling voorlichting van het ministerie van defensie. Volgens deze tak van de propaganda, die vanzelfsprekend het thuisfront als een tweede front in een oorlog beschouwd, is de eigen bevolking

- indien het zich verzet tegen buitenlandse expedities - onderdeel van het op te lossen probleem.

Vanuit pacifistisch oogpunt zou worden gesteld dat de komende internationale problemen alleen op een geweldloze manier kunnen worden benaderd. De conclusie daarvan is vanzelfsprekend afschaffing van het leger.

Dat is geen geringe zaak, en niet alleen vanwege het werkgelegenheidsargument. Het instituut is immers het product van honderden jaren institutionele en technologische ontwikkeling. Als het weg is, kan het onmogelijk weer worden opgebouwd in een paar maanden (er van uitgaand dat je dat zou willen doen, bijvoorbeeld omdat er een crisis wordt verwacht).

Het is dus ook geen optie om de krijgsmacht grotendeels af te schaffen en te verklaren dat die wel weer wordt opgebouwd als die nodig is. Als je eenmaal de noodzaak van een leger aanvaardt, dan volgt logischerwijs de vraag welk leger, en wat daarvan de taak moet zijn. Voor zo'n debat zijn de Verkenningen zinvol, al was het maar om vast te stellen wat je niet wil, wat de plaats is van de krijgsmacht in die internationale politiek.

Een andere vaak genoemde oplossing is die van de internationale taakverdeling. Daarbij kan Nederland zich specialiseren in bepaalde taken in Europees of NAVO verband. Dat is in feite een pleidooi voor een Europees supranationaal leger, instrument van een Europese buitenlandse politiek. Anders gezegd, het versnelt het opgeven van de nationale soevereiniteit. Alleen de federale ondersteuners van het Europa project zullen zo een ontwikkeling toejuichen. Het is opvallend dat 'Verkenningen' zich in zijn uitgewerkte opties beperkt tot een nationaal leger en internationale taakverdeling en de mogelijke bezuinigingen wel noemt maar bewust niet bestudeert.⁵

VERKENNINGEN EN HEROVERWEGEN – MAG HET EEN ONSJE MINDER ZIJN?

De financiële data die bij elke verkenningen variant van het toekomstig leger horen, zijn van cruciaal belang. Welke keuze ook gemaakt wordt, hij zal toch terugkomen in de defensiebegroting en het korte termijn beleid. Maar in het rapport worden alleen ruwe schattingen gegeven die horen bij een bepaalde samenstelling van de krijgsmacht, gekoppeld aan een speci-

fieke interventiecapaciteit. Bijvoorbeeld X bataljons infanterie en Y fregatten met Z vliegtuigen voor een missie van bijvoorbeeld een jaar, met aflossing. Deze keuzes worden gedaan binnen een vast financieel en inflexibel stramien: anderhalf miljard meer uitgeven tegenover anderhalf miljard minder of gelijk blijven. Het gevolg is dat meer verfijnde en bearburemateerde keuzes op basis van dit rapport niet mogelijk zijn.

Zoals eerder aangestipt, was onder druk van de economische crisis dit voorjaar een tweede rapport in de maak: de 'Brede heroverwegingen'; een theoretische exercitie van ambtenaren van financiën die bezuinigingen bedachten voor alle beleidsterreinen, waaronder defensie. Deze heroverwegingen verschenen bijna tegelijk met de Verkenningen. Hoewel er wel wordt verwezen naar de 'varianten' van het eerdere rapport, worden ze bij de heroverwegingen aangevuld met meer opties:

- Meerzijdig beperkt: beperkte bijdragen aan interventie en stabilisatie operaties
- Beperken internationale interventiegrensbewaking, piraterij, migratiestromen
- Specifieke kwaliteiten: taakconcentratie op lucht- en maritiem optreden

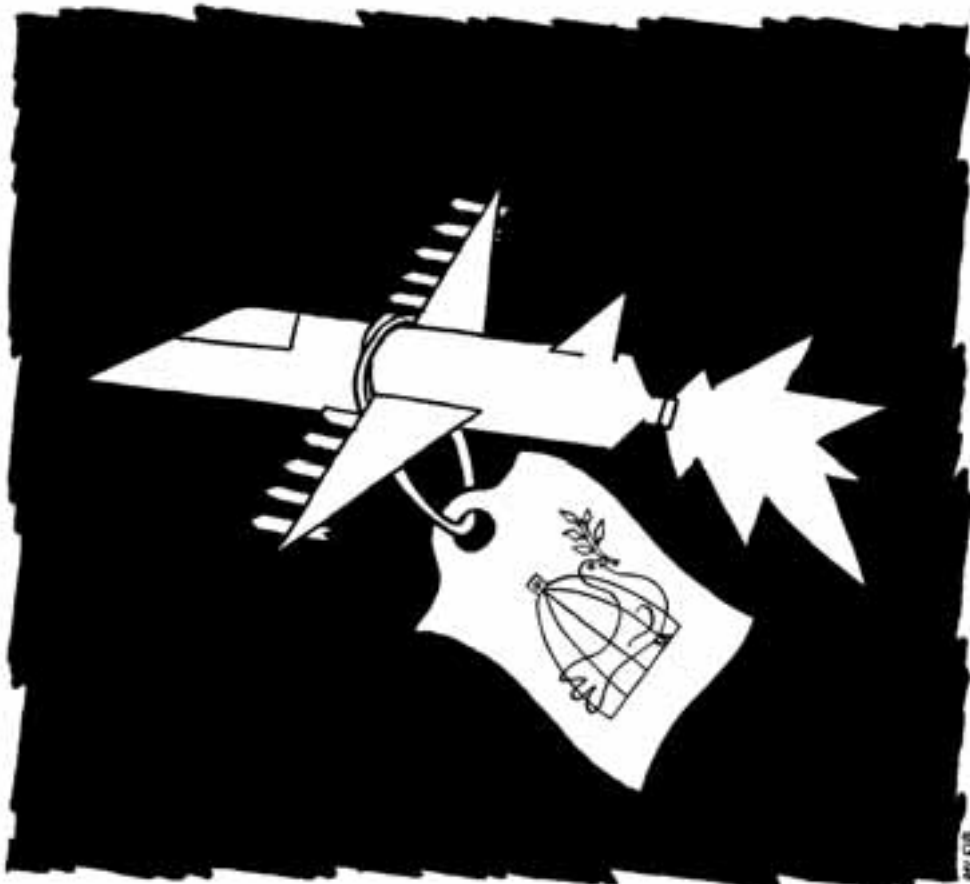
De ambtenaren van financiën waren niet gehinderd door toekomstscenario's en hebben voor elke optie een gedetailleerd overzicht gegeven van de samenstelling van de krijgsmacht die bij elke variant hoort. Nog belangrijker: door toevoeging van een groslijst maatregelen⁶ werd het mogelijk om een gedetailleerde inschatting te maken van de financiële gevolgen van voorgestelde reducties op specifieke wapensystemen. Zo is het mogelijk om, met het nodige voorbehoud, ook andere varianten op te stellen, die verder gaan dan de voorgestelde.⁷

DEFENSIEF EN OFFENSIEF – EEN INTERVENTIELEGER?

Vanouds woed er een discussie binnen de anti-oorlogsbeweging of het mogelijk is om zoiets als een 'defensief' leger op te stellen. Dat zou immers een pragmatische keuze mogelijk maken voor een bepaalde samenstelling van de krijgsmacht. De ervaring van de afgelopen twintig jaar leert echter dat het onderscheid niet veel te betekenen heeft. De inzet van mijnen-

vegers om een invasie mogelijk te maken maakt dit duidelijk. Of een antiraketstelsel dat een marine invasiemacht beveiligd. Hieruit blijkt dat de besluitvorming over de inzet van het leger, in Nederland de grondwettelijke artikel 100 procedure, van groter belang is. Maar dat sluit niet

politieke controle op de legertop van cruciaal belang. Ooit zou de vroegere PvdA minister van defensie Vredeling hebben verklaard dat als een generaal zich zou onttrekken aan het politieke gezag, hij op staande voet zou worden ontslagen. Een toekomstige minister van de-

uit dat militairen worden ingezet onder valse voorwendsels: een recent voorbeeld was de inzet van het marine fregat Van Nes bij escorte taken in de Perzische Golf in het kader van *Operation Enduring Freedom* (waar de Kamer mee had ingestemd) terwijl de geëscorteerde schepen druk bezig waren met *Operation Iraqi Freedom* – de illegale invasie van Irak, een militaire inzet waar de regering geen toestemming voor had.⁸

Het is wel mogelijk om het aantal wapensystemen, geschikt voor zware missies (in het 'hoog geweldsspectrum') te beperken. Dat wil zeggen het aantal aanvalsvliegtuigen, artillerie en tanks sterk in te perken.⁹

Dat is geenszins een garantie tegen deelname aan aanvalsoorlogen, maar beperkt wel de opties. Het ministerie van defensie heeft immers bewezen dat het graag over de rand van het toegestane opereert. Het is van groot belang om deze bereidheid in te perken. Daarvoor is

defensie moet daar ook toe bereid zijn in deze snel militariserende wereld.

Karel Koster

SP Wetenschappelijk Bureau

- 1 Trouw 29032010
- 2 P 32-33; NATO 2020: assured security; dynamic engagement; analysis and recommendations of the group of experts on a new strategic concept for NATO 17 MAY 2010
- 3 Zie Eindrapport Verkenningen pag. 237, 255, 273, 296
- 4 Verkenningen, pag. 311
- 5 Zie Verkenningen pag. 308 onder nr. 5, betreffende taakspecialisatie
- 6 Rapport brede heroverwegingen bijlage 4, p 79
- 7 Zie bijvoorbeeld: *Op de plaats rust!* – De SP visie op het leger Harry van Bommel, Remi Poppe pag 12-15 Carré 5/6 2010
- 8 *Rapport commissie van onderzoek besluitvorming Irak* (commissie Davids) januari 2010, pag 376, voor aanvulling: uitzending radio onderzoeksprogramma Argos 05062010.
- 9 zie het SP voorstel in het tijdschrift Carré, noot 7

Bezuinigen voor beginners

Groslijst bezuinigingsmaatregelen Ofwel wat levert het afstoten van grote wapensystemen op? Structurele opbrengsten van een aantal maatregelen na het realiseren van de volledige besparing op personeel en rekening houdend met de investeringen die achterwege kunnen blijven

F-16 jachtvliegtuigen van 87 naar 55	435 miljoen euro
K-DC 10 tankvliegtuigen van 2 naar 1	13 miljoen euro
C-130 transportvliegtuigen Hercules van 4 naar 2	12 miljoen euro
Apache AH 64 gevechtshelikopters van 29 naar 14	40 miljoen euro
Fregathelikopters van 12 naar 6	11 miljoen euro
Chinook transporthelikopter van 17 naar 7	34 miljoen euro
Cougar transporthelikopters van 17 naar 0	55 miljoen euro
AGBAD/CRAM van (grondluchtverdediging) van 2 naar 1	29 miljoen euro
Patriot grond-lucht raketten van 4 naar 2	30 miljoen euro
LC-fregatten van 4 naar 2	45 miljoen euro
M-fregatten van 2 naar 0	41 miljoen euro
OPV patrouilleboten van 4 naar 2	17 miljoen euro
LPD amfibische landingsschepen van 2 naar 1	42 miljoen euro
Onderzeeboten van 4 naar 2	23 miljoen euro
Mijnenjagers van 10 naar 5	52 miljoen euro
Bevoorradingsschepen van 2 naar 1	37 miljoen euro

Toelichting VM: Als je wapensystemen afstoot en de daarbij behorende onderdelen opheft kun je niet zomaar het totale bedrag dat daarvoor op de begroting staat als besparing in mindering brengen. Zo bespaar je wel op personeelskosten maar niet het volledige bedrag want je moet weer geld investeren om die mensen aan ander werk te helpen. Je mag wel de materiële exploitatie (onderhoud, verbruik van brandstof etc.) in mindering brengen en de investeringen voor zover dat geld nog niet uit is gegeven. Het Cen-

traal Planbureau heeft een bepaald model hiervoor ontwikkeld, waarbij de met inachtneming van deze factoren de opbrengst over een aantal jaren wordt gemiddeld tot een zogenaamde structurele (dus blijvende) verlaging van het uitgavenniveau en dat is in het rapport van de ambtenarenwerkgroepen toegepast.

Bron: Rapport brede heroverwegingen 20. Internationale Veiligheid, p. 79

Verkenningen bibliografie

- Brede Heroverwegingen 20. Internationale Veiligheid. 1 april 2010
www.minfin.nl/Onderwerpen/Begroting/Brede_heroverwegingen/20_Internationale_veiligheid
 Ko Colijn, Verkenningen: zeeën van toekomst. Marineblad augustus 2009, pp 18-23
 De toekomst van de Nederlandse krijgsmacht – Vanuit ambitie naar een nieuwe realiteit. CSCP Policy Brief (Clingendael), 29 februari 2008
 Heeft Defensie nog toekomst, Carré 4-2010 pp 18-19
 Isabelle Duyvesteyn, De interventieparadox – Buitenlandse inmenging werkt contraproductief. Socialisme en Democratie 7/8 2009 pp. 20-27
 Angélien Eijssink, Naar een actieve en doelmatige krijgsmacht – de visie van de PvdA op de toekomst van Defensie. Atlantisch Perspectief, 3/2008 pp 12-15
 M.G.M. Hendriks Vettehen, Varen, vliegen, verplaatsen en vooruitkijken – de krijgsmacht en de afnemende olievoorraden. Militaire Spectator, 4/2009 pp 204-213
 Jan Hoffenaar, De commissie-Van Rijkevorsel – Een voorloper van de verkenningen? Armex december 2009, pp 22-26
 J. de Jonge, Maritieme Visie 2030, Marineblad mei 2009, pp 4-9
 R.W. Knops, Verantwoordelijkheid nemen – Voor het CDA is het huidige ambitieniveau dé leidraad. Armex, april 2009, pp 5-9
 Ministerie van Defensie, Verslag startconferentie verkenningen – houvast voor de krijgsmacht van 2020. April 2008, 64 pp.
 Ministerie van Defensie, Eindrapport Verkenningen. 19 mei 2010
www.defensie.nl/organisatie/defensie/verkenningen/eindrapport_verkenningen
 Netherlands Ministry of Defence, Challenging uncertainties – the future of the Netherlands' armed forces: future policy survey conference. April 2009, 80 pp.
 Remy Poppe en Harry van Bommel, Op de plaats rust! De SP-visie op het leger. Carré 5/6 2010 pp. 12-15
 Sebastian Reyn, Kees Turnhout e.a. De Verkenningen, Houvast voor de krijgsmacht van de toekomst. Atlantisch Perspectief, 3/2010 pp. 4-8
 R.M. de Rooter, Het belang van een toekomstvisie – Het Amerikaanse Defensiebeleid in de 'Strategische Pauze'. Marineblad augustus 2009, pp. 24-27
 'De verbijzondering'. Carré 5/6 - 2010 pp 6-7
 Verkenningen – Een tussenstand. Armex februari 2010, pp. 26-29
 Rob de Wijk, Wil Nederland nog wel met zijn defensie doorgaan? Trouw 2 april 2010

Vragen rond Israëlische aanval op de Freedom Flotilla

Ruim een week na de Israëlische aanval op schepen die met hulpgoederen op weg waren naar Gaza, waarbij negen vredesactivisten werden gedood verschijnen er over de gebeurtenissen tegenstrijdige berichten. We proberen hier er enig licht op te werpen.

Vast staat dat de aanval op volle zee, dus buiten de territoriale wateren van Israël en Gaza, plaats vond. Israël heeft dit toegegeven. Het Freedom Flottilla bestond uit schepen van verschillende, samenwerkende organisaties te weten Inساني Yardim Vakfi (Turks, twee vrachtschepen en het grote passagierschip Mavi Marmara), The European Campaign to End the Siege on Gaza (passagierschip), The Free Gaza Movement (passagierschip) en A Ship to Gaza (Grieks/Zweeds, vrachtschip). Voor de Free Gaza Movement was het de negende reis. Deze organisatie heeft verreweg de meeste ervaring.

Vast staat dat er geen wapens aan boord van de schepen waren. Ze zijn

daarop onderzocht door de havenautoriteiten van de landen waaruit de schepen vertrokken.

Israël zegt dat de activisten aan boord van de Mavi Marmara geweld hebben gebruikt tegen de Israëlische commando's. Wat is hier van waar?

Vast staat dat de door Israël verspreide beelden sterk bewerkt zijn. Israël heeft bovendien alle beeldmateriaal van activisten dat ze in handen konden krijgen in beslag genomen of ter plaatse vernietigd. Verklaringen van activisten en op de vloot aanwezige journalisten wijzen erop dat al voor de commando's aan boord gingen op de schepen geschoten is. Verder zijn er veel verklaringen dat op alle schepen door de Israëlische soldaten met grof geweld is opgetreden, dit ondanks het hijsen van de witte vlag en het geweldloze karakter van het verzet van de activisten. De soldaten maakten veel gebruik van stroomstootwapens, rubber kogels en geluidsbommen. Veel activisten en bemanningsleden werden zonder

aanleiding afgetuigd. Alleen op de Mavi Marmara lijkt een aantal activisten onder die omstandigheden iets verder te zijn gegaan dan puur geweldloos verzet. De Israëlische propaganda buit dat nu uit. Gelukkig zal ieder weldenkend mens wel beseffen dat dit het moorddadige Israëlische optreden niet rechtvaardigt.

Uit een door de Turkse autoriteiten uitgevoerde autopsie blijkt bovendien dat vijf van de negen slachtoffers van achteren zijn neergeschoten. Vaak werden zij door meer dan één kogel geraakt. De Israëlische soldaten hebben dus weinig onderscheid gemaakt.

Naar aanleiding van de Israëlische aanval op de Freedom Flotilla worden er op Internet wereldwijd handtekeningen verzameld onder een petitie. Er zijn er al bijna een half miljoen binnen. U kunt tekenen op www.avaaz.org/en/gaza_flotilla_8/vl. De petitie pleit voor een internationaal onderzoek en zal worden aangeboden aan de VN en wereldleiders.

Demonstratie tegen Israëlische aanval op hulpkonvooi

Op 31 mei vond bij de Israëlische ambassade een demonstratie plaats tegen de aanval. Boyd Noorda was als fotograaf bij de gehele demonstratie aanwezig en kon zich vrij bewegen met zijn perskaart. Hij is erg verbaasd over de meldingen in de media over de dreigende sfeer en het geweld.

Hij schrijft: "Er hebben zich een tweetal zeer kortstondige schermutselingen voorgedaan, omdat mensen dicht bij de Israëlische ambassade wilden komen. Slechts journalisten die er bovenop stonden, hebben hiervan beelden, maar dat waren wel de enige beelden in bijvoorbeeld het NOS journaal. De situatie werd vrijwel direct onder controle gebracht en er was zeker geen sprake van een geweldadige sfeer. Er werd zeer doeltreffend opgetreden door Turkse ordebezoekers."

Wellicht voelen Nederlandse journalisten zich wat minder op hun gemak in een demonstratie die niet helemaal voldoet aan ons poldermodel en waar mensen zeer luidruchtig hun hart luchten? Een cultuurverschil dat een objectieve berichtgeving toch niet in de weg mag staan.

Het fotoverslag van Boyd is te zien op: vredessite.nl/middenoosten/2010/fotoverslag3105.html

Oproep Koreaanse vredesvrouwen

De Koreaanse organisatie Women Making Peace heeft een verklaring uitgegeven over het zinken van het Zuid-Koreaanse oorlogsschip Cheonan. Zij roept op de spanning niet op te voeren maar de weg van dialoog en verzoening verder te bewandelen. Women Making Peace is bezorgd over de wijziging van de Zuid-Koreaanse militaire strategie. Was deze eerst gericht op verdediging, nu is sprake van pro-actieve afschrikking. De

daarmee gepaard gaande militaire opbouw vergroot de kans op gewapende conflicten.

Wederzijdse verkettering en de vicieuze cirkel van wraak kan de crisis alleen verergeren en leiden tot hervatting van de oorlog. De beide regeringen moeten juist zoeken naar een duurzame vrede door dialoog en onderhandelingen.

Leden WRI-organisatie gearresteerd in Zimbabwe

Twee leden van de bij War Resisters' International aangesloten Gays en Lesbians of Zimbabwe zijn door de politie gearresteerd. Zij worden beschuldigd van het ondermijnen van het gezag van president Mugabe en het bezit van aanstootgevende lectuur.

De gearresteerden zijn Ellen Chade mana en Ignatius Muhambi. Pas dagen later kregen advocaten van Zimbabwe Lawyers for Human Rights toegang tot hen. Op dat tijdstip werden ook de kan-

toren van de GALZ doorzocht. Dit gebeurde zonder gerechtelijk bevel. Inmiddels zijn Ellen en Ignatius op borgtocht vrij.

Meer info: wri-irg.org/node/10177

Geen Nederlandse politietrainers naar Afghanistan

Sietse Bosgra – bekend van o.a. de Vietnam-acties in de jaren vijftig – heeft een oproep verspreid tegen de uitzending van Nederlandse politietrainers naar Afghanistan. Hieronder volgt een deel van de tekst.

GroenLinks heeft samen met D66 voorgesteld een Nederlandse missie naar Afghanistan te sturen om daar de politie op te leiden. Bij de Partij van de Arbeid blijken daarover aarzelingen te bestaan, de Nederlandse regering onderzoekt de mogelijkheden. Er is echter alle reden om kritisch tegen dit project aan te kijken.

Het voornaamste bezwaar tegen dit plan is dat de Afghaanse politie in de eerste plaats een onderdeel is van de oorlogsvoering en een verlengstuk van het leger. “Van een constructief politieoptreden in Uruzgan is geen sprake. Je kunt daar nog helemaal niet van een politiemacht spreken. Het is er oorlog, er wordt nog altijd hard gevochten,” aldus de Nederlander Paul Meijers, hoofd van het opleidingsprogramma van de Europese politiemissie in Afghanistan (EUPOL).

Sietse heeft zijn oproep ondersteund met een doorwrocht document dat ook vele citaten bevat. De complete tekst vindt u op: www.vredesmuseum.nl/download/politie_afghanistan.pdf

Vredesfietstocht in Duitsland

Onder het motto ‘Op de fiets voor vrede en ontwapening’ wordt van 31 juli tot 8 augustus 2010 een vredesfietstocht gehouden van Neurenberg naar Leipzig. Ook vanuit Nederland wordt deelname georganiseerd.

Sinds 2004 fietst jaarlijks een groep van mensen in één week ruim 500 km naar vestigingen van de wapenindustrie, kazernes van de Bundeswehr, exercitieterreinen en andere militaire voorzieningen, om daar voor ontwapening en vrede te demonstreren.

De vredesfietstocht 2010 eist in het bij-

zonder de terugtrekking van de Bundeswehr uit Afghanistan. Ze begint op 31 juli in Neurenberg – waar de wapenfabriek Diehl bezocht wordt – en gaat via het oefenterrein in Grafenwöhr, verder via het bedrijf Jenoptik in Jena naar Leipzig. In Leipzig is het doel actie te voeren tegen het militaire gebruik van het vliegveld Halle-Leipzig, dat bij de bevoorrading van het Duitse leger in Afghanistan een belangrijke rol speelt.

Het DFG-VK (Deutsche Friedensgesellschaft, Vereinigte KriegsdienstgegnerInnen), dat de tocht organiseert, nodigt naar aanleiding van de terugtrekking van het Nederlandse leger uit Afghanistan mensen uit de Nederlandse vredesbeweging uit mee te doen aan de Friedensfahrradtour 2010. Als kostenbijdrage wordt 25 euro per dag voor overnachting en voedsel gevraagd. Voor een overnachting van 30 op 31 juli in Neurenberg kan in overleg gezorgd worden.

Contactadres voor vragen en aanmeldingen in het Nederlands: johanna@pfeffer.nl, tel. 06-14651148.

WRI veroordeelt Israël na doden vredesactivisten

War Resisters’ International heeft n.a.v. de Israëlsche aanval op schepen met hulpgoederen voor Gaza een verklaring uitgegeven. Daarin noemt zij de aanval, die vele vredesactivisten het leven kostte, meedogenloos en misdadig.

Zie voor een vertaling van de de verklaring van de WRI p. 35 van dit VredesMagazine.

Bestrijdt het militaire virus

In Alicante werd de schooljeugd plotse-ling opgeschrikt door een medisch team, dat waarschuwde voor een ernstige bedreiging van de volksgezondheid. Het gebeurde op woensdag 12 mei op de beroepenmarkt voor scholieren Educ@empleya in het Vakantiecentrum Torrelano. Bij al die aantrekkelijke keuzemogelijkheden was daar natuurlijk ook een stand van het leger met echte soldaatjes in uniform, die wilden werven. Maar dit jaar liep het een beetje anders. Personen in witte jassen met een stofmasker voor met op het eerste gezicht op röntgenfoto lij-

kende afbeeldingen kwamen waarschuwen tegen een ernstige besmettelijke ziekte: het militaire virus en gingen naast de voorlichtingsstand van het leger staan.

Na een half uur kwamen daar nog meer geüniformeerde lieden, namelijk van de politie, die hen met vriendelijke drang verwijderde. Dus gingen zij vóór het gebouw hun waarschuwingen uitdelen. Daar hielden zij het een half uur vol, ondersteund door een massa scholieren. De politie verdreef ze ook daar, maar al flyerend hebben ze een grote hoeveelheid jongeren bereikt. De actie werd georganiseerd door Maulets Alicant en de Antimilitaristische groep Tortuga.

Meer info: www.wri-irg.org/node/10122

Euro’s voor Vrede heet nu Upact

Euro’s voor Vrede heeft een nieuwe naam: Upact. Euro’s voor Vrede blinkt met name uit door de inzet van innovatief *edutainment* om mensen te bewegen naar een bewuste levensstijl. Daarom is besloten tot een naam die hierbij past.

Met deze naam willen ze mensen direct aanspreken op hun verantwoordelijkheid om bij te dragen aan vrede wereldwijd. Hij begint met *U* of het Engelse *You*. In *pact* komt de samenwerking tot uitdrukking die we nastreven. *Pact* wijst ook op *pax* of *paz*, wat vrede betekent. De laatste drie letters *act* geven aan dat mensen in actie moeten komen. Eigenlijk zegt de naam dus: “Jij kunt samen met ons bijdragen aan vrede. Kom in actie!”

Meer info: www.upact.nl

Tentoonstellingen Museum voor Vrede en Geweldloosheid

1 t/m 29 sept.: Vergeven – Verzoenen in Maastricht.

16 sept. t/m 17 okt.: Gandhi in Almere.
17 sept. t/m 16 okt.: 75 jaar Kerk en Vrede in Boxmeer.

Meer info: www.vredesmuseum.nl/info/agenda.php of 015-785.01.37

Meedogenloos misdadig optreden van Israël

De War Resisters' International – een internationaal pacifistisch netwerk met meer dan 80 aangesloten organisaties in meer dan 40 landen – veroordeelt de moorddadige Israëlische aanval op de Freedom Flotilla naar Gaza en roept op tot onmiddellijke opheffing van de blokkade van Gaza.

De Israëlische staat is verantwoordelijk voor een lange geschiedenis van geweld, in het bijzonder tegen de bevolking van Gaza. Het is nog zwak uitgedrukt, vorige week berichtte de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO) van de VN, dat na een duizend dagen durende Israëlische blokkade, 61 % van de huishoudens in Gaza te lijden hebben onder 'voedselonveiligheid'.

De internationale geweldloze activisten die werden gedood bij de aanval op de Free Gaza Flotilla beschouwden hun leven niet als belangrijker dan dat van de Palestijnen – niet belangrijker, maar toch wel zichtbaarder. De meedogenloze misdadigheid van deze aanval op een ongewapend flottielje van geweldloze activisten die humanitaire hulp brachten, demonstreert voor degenen die het nog niet wisten, in welke mate de staat Israël

zich hoog verheven voelt boven internationale normen. Omdat we op de hoogte zijn van de geweldloze voorbereidingen voor dit flottielje en een aantal van de betrokken activisten en hun principiële keuze voor geweldloze vormen van actie kennen, denken we dat alleen degenen die op zoek zijn naar een excuus voor Israël kunnen geloven, dat de Israëlische commando's die de schepen enterden vervolgens werden aangevallen.

Dit is een staat die langs illegale weg kernwapens heeft verworven en ze op zijn minst aan een andere racistische staat heeft aangeboden, het Zuid-Afrika van de apartheid. Dit is een staat wiens geheime diensten over de hele wereld moorden, ontvoeringen, sabotage en spionage hebben bedreven. Dit is een staat die dagelijks geweld heeft gebruikt tegen Palestijnen en wiens eigen veiligheidsgevoel zelfs afhankelijk is van de onderwerping en onteigening van Palestijnen.

War Resisters' International ondersteunt die Israëli's die zich uitspreken tegen of weigeren mee te werken aan de misdadigheid van hun regering. Onze aangesloten organisaties zetten hun eigen regeringen en ook het partikuliere

bedrijfsleven onder druk om de steun voor de Israëlische regering en haar paranoïde vervolgingspolitiek in te trekken. Wij werken ook samen met Palestijnen om geweldloze strategieën te ontwerpen die hoop geven op gerechtigheid en uiteindelijke vrede – strategieën zoals die van de geweldloze Freedom Flotilla.

War Resisters' International roept eens te meer op:

- tot terugtrekking van investeringen uit bedrijven die de staat Israël steunen;
- tot een boycot van producten van instellingen die zich identificeren met de Israëlische staat en steun aan de *fair trade* producten van de Palestijnse coöperaties;
- tot steun aan de oorlogstegenstanders in Israël zelf;
- tot steun aan Palestijnen die volharden in geweldloze strategieën in hun strijd voor gerechtigheid en vrijheid.

Het is duidelijk dat de staat Israël niet de rechtmatige erfgenaam is van de miljoenen onschuldige joden die vermoord werden tijdens de Holocaust van de nazi's, maar integendeel is gebaseerd op geweld, ontkenning van mensenrechten en het schenden van de internationale normen voor menselijke beschaving.

De Engelse tekst vindt u op:
www.wri-irg.org/node/10274

Foto: Boyd Noorda

PROTEST BIJ ISRAËLISCHE AMBASSADE, 31 MEI

Veteraan

Achter de omgekeerde ruggen
van de heuvels hoor ik nog altijd
de hoest van motors die plots zwenken
en de blauwe
rook van de lucht is de blauwe
rook van de geweren en de grauw-
blauwe rook van de jaren.

En er is daar een gezang dat ik mij rekkend wil bereiken,
een harmonie van razernij die mij lieflijker
toeklinkt dan om het even welke liefde.

Maar de heuvels zijn hoog,
hoger dan mijn begerig hart, en mijn voeten
zijn verstrikt in de wieren.

Soms lijkt het alsof ik
Een phut-phut-phut hoor
als een kind dat knalt met een kinderlijk
speelgoedgeweer en ik weet
dat de verre kogels opnieuw zoeken naar
de levenden tussen de gebeenten.

Maar er zijn daar geen levenden meer,
alleen doden, en zij zijn dood
zoals ik dood ben, alhoewel ik ademhaal
en mijn gehuil is dat van de wolf
tussen de schedels en mijn stap
is die van een schaduw in een plek van uilen.

Tatamkhulu Afrika, vertaling: Hugo Claus
Dichters in Durban, uitgave Novib, 1997